

LIETUVIAI AMERIKOJ.

Parasze Fr. Jonas.

№ 11

— Tąsa. —

Luzerne's Pavietas.

(Lakawanna Cannty).

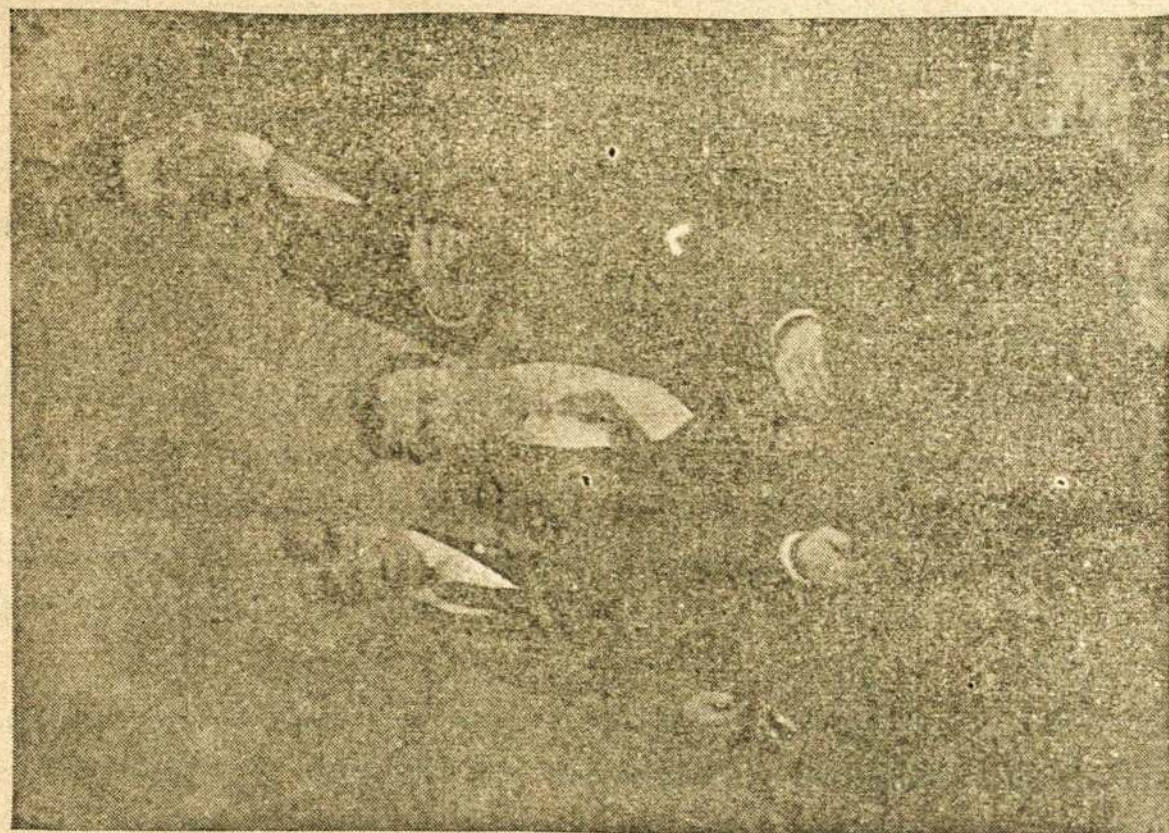
Pas mandagesnius, geriaus prisilaikanczius lietuvius grindys tam kambaryj perdēm yra iszklotos „karpėtais“ (carpets — divonai), paszaliais sustatytos minksztos, ant „springsų“ (springs — sprendzinos) kedės, tokia jau sofa, viena arba dvi supamosios kedės, viduryj gražus stalelis, ant jo albumas su fotografijomis; ant sienų paveikslai, fotografijos; kartais, jei namuose yra priauganti duktė, kampe tokio ruimo stovi vargonėliai (meliodikonas). Isz svetinio kambario durys veda į gret eilėj stovintį antrą vidurinį kambarį, kurs yra valgytuve ir kartu buvaine del namiszkių. Treciasis kambarys yr' paskirtas del kuknios (čia vadina „kiczenų“ — kitchen). Kuknioje yra geležinis peczius, ką Lietuvoj vadintu maszina. $2\frac{1}{2}$ pėdų platus, apie 4 pėdos ilgas ir $3\frac{1}{2}$ augsztas. Peczius tas tankiai pats vienas apszildo visą gyvenimą, jame verda ir kepa. Kurina peczių akmeninėmis anglimis kurinasi dienoms ir naktimis, žiemą ir vasarą negezinamas. Isz kuknios, o tankiaus isz vidurinio ruimo, trepai veda ant antrojo gyvenimo, kur, teippat kaip kad ir žemai, yra trys kambariai, „iszpleisteriuoti“, (plaster-tinkas) tankiai ir iszpopieruoti. Kiekviename kambaryje stovi lova, kamoda del sudėjimo drapanų, tankiai szėpukė del prausimosi, pora kedžių... ir vygė arba megztinis lopszys del kudikio. Virszus yra paskirtas vien del gulėjimo.

Tų šeimynų namai, kurių gospadinės mėgsta tvarką, išrodo patogiai, ypatingai jeigu nelaiko „ant burdo“ (boarded), t. y. ant gyvenimo ir stalavymosi vyrų („burdingierių“ — boarder). Bet anglekasyklų apskrityj tik kelintą šeimyną rasi, kuri vyrų nelaikytu. Kaip kur yra po kelis, o kur ir po kelioliką, matėt skaitlius. Moka „burdingieriai“ gospadinei, jeigu patys iš savęs valgi perka, po \$2.50 arba \$3.00 dol. ant mėnesio, su valgiu moka apie \$12 iki 15dol. Skaitlius pavienių vyrų paskutiniuose metuose labai sumažėjo: daugelis apsivedė daugelis išvažinėjo į Lietuvą ir į kitus „kontrus“ (country — szalis), apsivedusiems mat sunkiaus yra pasijudinti, o pavieniai vyrai užsidėjo ant peczių „boxą“ (box — dėžė, czemodanas) ir „eina per kalnus“.

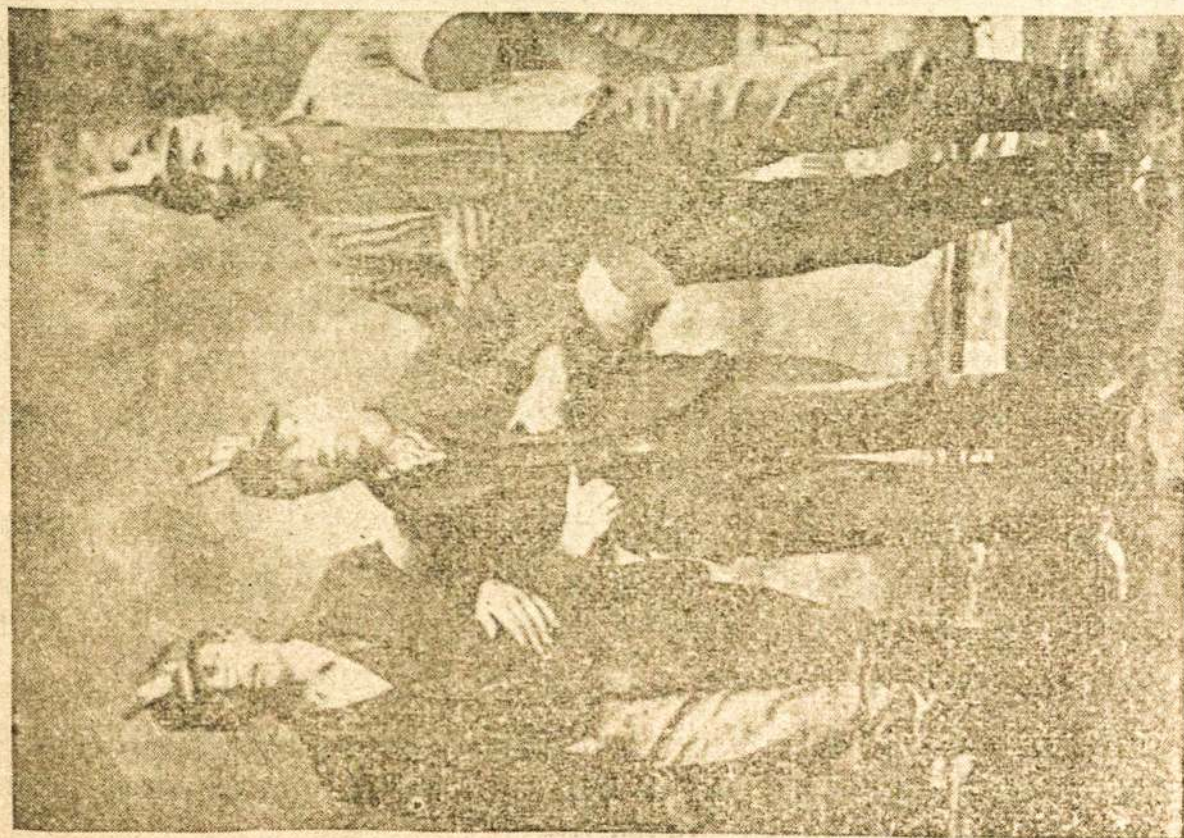
Apipieszėme namą, jo vidurį, neužmirszkime ir apie daržą. Jeigu visas žemės sklypas paskirtas del namo užima 25 x 120 pėdų, pats namas užima 12 x 30 pėdų, tad, numanote, ant daržo menkai kas žemės lieka, o kadangi, paprastai, namai yra statomi del dviejų šeimynų, tada ir daržas yr' per pusę perdalintas. Viduj daržo, arba kaip czion taria „jardo“ (yard — kiemas), randasi tankiai szulinys, (su pusiau solpe-riuotu vandeniū), bet szulinius kasa tiktai tie, kurie pakraszcziais miestelių gyvena, gyvenantieji pacziamė mieste turi vandenį grincziose, minėtinai kuknioje. Tam tyczia pritaisytomis paipomis (pipe — ryna, volė) vanduo iš kaszin kur, iš kalnų, yra atvestas į miestą, į kiekvieno gyventojaus namus: atsuko kraną ir bėga vanduo iš sienos.

Szale szulinio, toliaus ant „jardo“ matyt sukasta lysutė, apibarstyta kvietkomis, gale jos žaliuoja krumas rutų, iš Lietuvos į czion su mus emigrantais atkeliavusių, da toliaus pora lysių daržovės, retai kur pora medžių: slyvų arba brukvinių, o gale tokio darželio, prieinanczio prie mažos užpakalinės ulyczaitės, stovi pasziurė del anglių ir „sztėbelys“ (stable — tvartas) del karvės 1).

1) Anglių aprubiuose lietuviai, net miesteliuose gyvena, beveik kiekvienas laiko karvę. Karvės užlaikymas czion kasztuoja vien žiemos laike nuo 3 iki 5 dol. ant mėnesio; per ilgą vasarą karvė nekasztuoja žmonėms nieko. Kaime-nes miesto karvių czion niekas negano, liuosos jos, kaip viskas Amerikoje liuosa. Ganosi paczios vienos po nelygius kalnų plotus, po buszius (bushes -- krumai), kur nor ten klysta, o vakare, pripratytos, pargrižta namo.

MAINIERIAI Po darbui.

MAINIERIAI Prie darbo.

Frontas namų veik visados prieina prie didesnės, vieszesnės ulyczios, tankiai paszaliai (sidewolk — paszaliniai ulyczios takai) iszdėti lentomis arba plytomis, arba bent iszlyginti, kaip kada apsodinti medeliais, — visados sausa, pavėsis, — visos vigados.

Neturėdami laukų nė daržų, suprantamas dalykas, kad maineriai viską, kas reikalinga yra del gyvenimo, turi pirkti. Perka mėsa: jautieną, versziena, avincziena -- zviežia, kiaulienos gauna ir rukytos.

Perka barszczius, kopustus, perka visą daržovę, o viską kotik reik, mėsinikas („buczeris” butcher) arba „grocernikas” (grocery stor — pardavynė valgomų daigtų) į namus kasdien atveža. Duoną daugumas kepa patys, o ne, tai duonkepys ir duoną pristato. Duonkepiei juodos duonos czion nekepa, tik baltą.

Kad numanytumėt, kokios yra iszlygos gyvenimo, prie dabartinių blogesnių laikų, paduosių czion prekes nekurių produktų. Svaras jautienos kasztuoja nuo 7 iki 12 centų, svaras avinczienos—10 iki 12, kiaulienos — 8 iki 12, laszinių — 11 iki 14; svaras druskos 5 centai, kavos — 10 ar 12 centų, duonos baltos svaras 5 centai, kartis (bushelis) bulvių nuo 30 iki 75 centų, kapa kopustų \$3,00, tuzinas kiauszių 16 — 25 centų, svaras sviesto 25 -- 30 centų, kartis obuolių nuo 50 iki \$1,00 ir daugiaus.

Valgiai Amerikos lietuvių ir valgių prirengimas yra maisyti isz amerikonzkų ir anų, kuriuos vartojo Lietuvoj. Žinoma, cibulienės ir kitų panėszių specijalų jau czion niekas isz lietuvių nevalgo. Iszėmus pėtnyczia, lietuviai, kaip ir kiti katalikai, visose kitose nedėlios diense valgo su mėsa, pėtnyczioj su pienu, Gavėnioj ir keturias dienas valgo su mėsa, o tris su prienu. Mėsinikai tvirtina, kad jokia tautystė, sulyginant, neiszperka pas juos tiek mėsos, ką laituviai. Mėsos privalgia, musiszkiei paskui mėgsta gerti alų. Netik pas darbinikus, bet ir pas prasigyvenusius lietuvius, pas „biznierius”, gaspadorius ir jo szeimyna, jo pagelbinikai, tarnaitės visi valgo prie vieno stalo ir vienokius valgius, Amerikoje į kastas žmonės nesidalina.

PAMARINES

lietuviszkos kolionijos.

Po vardu „pamarinio“ kraszto sziamе apraszyme suprantame visas rytines valstijas, galinczias palei Atlantiką.

Skatlingiausiai czionais lietuviai yra apsigyvenę aplinkinėse Didžiojo New Yorko: Brooklyn, New York, Elizabeth Port, Newark. Toliaus Philadelphijoj, Baltimorėj. Labai daug randasi teipgi valstijoj Connecticut: Waterbury, New Britain ir valstijoj Massachussets: Boston, Worchester, Lawrence. Menkiaus yra iszsimēcziusių po kitus miestus ir miestelius New Yorko. Connecticuto, Massachussets. Valstijose Maine, Vermont, Newhampshe teipgi yra lietuvių, bet nedaug. Prie szio skyriaus kolionijų priskaitysime ir South Virginiją, kur gana didelis lietuvių skaitlius dirba kasyklose minksztųjų anglių.

Darbai, užsiēmimas, o isz dalies ir gyvenimas, szitame kraszte apsistojusių lietuvių daug skiriasi nuo anų anglių aprubyj gyvenanczių. Kaip vidurinėj Pensylvanijoj anglekasyklos, teip pamariniame kraszte paprascziausiu lietuvių užsiēmimu yra kriauczystē. Baltimorėj, Brooklyne, New Yorke, Bostone lietuviai yra placziai žinomi, kaipo geri kriaucziai.

Kiti dirba prie visokių dirbtuvių, prie cukernių. Connecticut ir Massachussets valstijose daugelis, ypatingai vasaros laike, dirba ant ukių (farmų). Maine valstijoj ir abelnai

sziaurēj — prie ledų, prie girių ir akmenų laužyklų, o S. Virginijoje, kaip jau užtēmijau, dirba anglių kasyklose.

Dideliuose miestuose begyvendami, kur žemė ir namai brangus, savastis retai kurie turi.

Gyvena miestiskai, prastesniuose miestų skyriuose, ant augsztesniųjų didelių murų gyvenimų, tankiai angsztuose kambariuose.

Licences, t. y. patentai szinkuoti yr' brangus (iki \$500 ir \$1000), delto karcziamas ir menkai kas isz lietuvių miestuose užlaiko.

Po tirsztai apgyventus plotus, teip kaip girioj, placzi: iszsimētę, lietuviai vieni kitų kartais nesuzino; užtai organizacijos czion silpnesnės nei anglekasyklose. Prie lengvesnio kriaucziszko darbo, smagesnio gyvenimo, miestiskų paproczių ir budas lietuvių suvis kitaip iszsidirbęs.

Aplinkines New Yorko. Didesnysis New Yorkas.

Didžiausias Amerikoj miestas, antras pagal didumą pasaulėj. Su visoms savo dalimis užima 359 keturkampias angliskas mylias, su 2960000 gyventojų. 1)

Kas link maisztrumo tautysčių, New Yorkas yra mangesnis už genį. Kas žin ar rastusi kokia didesnė ant žemės tauta, kurios sąnarių czion nesujieszkotum. Urėdiszka bet statistika mažesnių skaitlių nerenka, menkesnių tautų nesuzino, gentystę skiria tankiausiai pagal vieszpatystes, isz kurių immigrantai paeina; todel nėra tobula. Pagal aną urėdiszką statistiką iszeina, kad New Yorke ir Brooklyne gyventojai pagal paėjimą dalinasi teip: viso svetur gimusių yra 901 673. Britiszkujų amerikiečių — 14 295; airių yr' 275-156; anglų — 61 400; szkotų — 18 659; vokiečių — 305 512; austrijokų — 28 686; francuzų — 12 937; italų — 495 14; rusų — 52 187; hungarų — 12 885; czekų — 82 42; lenkų esą — 8.646; norvėgų — 6 448; szvedų — 16 394; danų — 3 334; iszpanų — 1 413 ir kiniečių yra 2 648 2).

1) The World Almanac, 1898 m., p. 486.

2) Statistika daryta 1890 metuose, žiurėk World Almanac, 1898, p. 362.

Netobulumas suraszo tuojaus metasi skaitytojui į akis.

Skaitliaus žydų statistika nepaduoda, aštatai rusų, kurių Didesniame New Yorke yra tik kelios deszimtys, priskaityta net 52187. Aizkus dalykas, kad žydai, dalis lietuvių, o gal ir menka dalelė lenkų, paeinanczių isz Rusijos, yra paskaityti už rusus. Kita, didesnė lietuvių dalis užraszyta lenkais. Lenkų yra Didžiamjame New Yorke, beabejonės, daugiaus nei lietuvių. Lenkai turi dvi bažnyczias Brooklyne ir vieną New Yorke, o lietuviai abejose vietose tur sutvėrę tik vieną parapiją 1).

Pagal sziuos urėdiszkai paduotus skaitlius ir nors apskritus palyginimus galima jau maždaug spręsti apie skaitlingumą lietuvių Didžiamjame New Yorke.

Pradėdami raszyti apie New Yorko lietuvius, paminėsi-me antru kartu, kad mus rasztinjkas Simanas Daukantas savo istorijoj pasakoja, buk 17 mažiuje į menką tuomsyk New Yorko miestelį likosi atvežti lietuviskiejie emigrantai nuo salos Guadalupa, į kur tuos lietuvius iszsiuntė Inflanų kunįgaiksztis Jokubas. Žinoma, szįdien nėra po jų jokio pėdsakio, gal apart to, kad New Yorko yankių gyslose teka spurgelės ir lietuviszkojo kraujo.

Kada mus laikuose prasidėjo emigracija į Ameriką, pirmiejie emigrantai, kaip jau pradzioj szito rasztelio skaitėme, iszlipu nekur kitur, tik New Yorke. Bet New Yorke iszlygos gyvenimo del mus lietuvių, matyt, buvo per daug rusczios, kad jie czion neperlabai mėgo apsibuti. Tie, kurie neiszvažiavo į Pennsylvaniją, gavo darbą arba ant aplinkinių farmų arba dirbo Glasgove, netoli New Yorko, prie plytų arba Catskill'ij, dirbtuvėse, už NewYorko.

Metuose 1870 ar 1871 New Yorke randame apsigyvenusias dvi lietuviszkas szeimynas: Adomavyczius ir Penkauckus ir pavienius: Joną Budiszaucką, Joną Tamaszaucką, Joną Paralį, Joną Daukszą, Vincą Jablonskį, Juožą Kavaliaucką, Joną Andriukaitį, Juožą Strupinską, Burbą ir Juožą Katilių. O Glasgove dirbo: Adomas Žemaitis, Jonas Rickus, Jonas Trojanas, Antanas Aliulis.

1) New Yorke ir Brooklyne žydai turi 65 sinagogus.

New Yorko lietuviai nedėliomis arba sžeip liuosame la-
ke susieidavo visi pas Juozą Adamavyczių, kur gražiai, meiliai
ir sutikime, kaip broliai, praleisdavo laiką. Pirmutinę svodbę
New Yorke kėlė lietuviams Jonas Tamaszauckas. Szliubą
davė jaunai porai kun. Strupinskas West Chesterio klioszto-
riaus bažnyčioj. Ant svodbos, žinoma, pribuvo visi lie-
tuviai.

Pirmutinį „bussinesą“ užsidėjo Jonas Budiszauckas —
„saliuną“ ant 88 Mulberry str. Pramokęs truputi angliskai,
vikrus gaspadinikas mėgdavo pasitikti atkeliavusius isz Lie-
tuvos naujus emigrantus, su kuriais, kaip nupasakoja, nevisa-
da padoriai pasielgdavo. Antrą „suliuną“ uždėjo New Yor-
ke Jablonskis.

Darbus rado prie kriauczių (žydų), aliejinėse ir prie cu-
kernių. Pirmą kriaucziszką „shopą“ užsidėjo Juozas Tama-
szackas 1872 ar 1873 metuose.

Metuose 1874 pradėjo jau lietuviai mislinti apie susiorga-
nizavimą ir 1 d. Sausio 1875 m. uždėjo draugystę, po vardu
szv. Kazimieriaus. Prie draugystės prisiraszė tik 7 sąnariai.
1879 metuose New Yorke jau tiek buvo lietuvių, kad Mikas
Tvarauckas, Augusto mėnesij, (kurs 1874 m. Shamokine pra-
dėjo iszdavinėti periodiszkai lietuviszkai angliszką ir ang-
liszkai lietuviszką žodyną) 1), uždėjo pirmutinį lietuviszką
laikrasztį „Gazieta Lietuviszka“, kuri vienog, pasirodzius 16
ar 17 numerių, paliovė iszeidinėjusi.

Nuo metų 1830 emigracija į Ameriką pradėjo neiszpasa-
kytai didintis, skaitlius lietuvių New Yorko aplinkinėse smar-
kiai augo. 1883 metuose pasirodė czion antras isz eilios Ame-
rikoj lietuviszkas laikrasztis, iszdavinėjamas per tą pat M.
Tvaraucką — „Unija“, o m. 1896 treczias — „Lietuviszkas
Balsas“ kurio, redaktoriumi ir iszdavėju buvo p. J. Szliupas,

1) Ne laikrasztį, kaip buvo klaidžiai paduota ant knygos puslapio 23.

Liszlava.

Kitados Gardino, o dabartės Seinų pavieta, Suvalkų gubernėj, ant kairiojo kranto Nemuno, guli bažnytkiemis Liszkava. Nemunas sukdamasi ezion daro vingiā; pavasarij, vandenims patvinus, lytys tvenkiasi prie užsisukimū, o sulaikyti per jas vandenys plauja krantus nemilaszirdingai. Delto tai, jau veik pusē Liszkavos kalno likosi nugriauta ir nuskendo, pranyko Nemuno sukuriuose. Klioztorius ir bažnyczia, padēti prie kalno slēnies, teipgi gal seniai jau butu į Nemuno duburius nukritę, jeigu darbszti žmogaus ranka nebutu susodinusi panemunėmis medžių ir krumū, kurių szaknys drutina miuksztā smiltinę žemę. Pro Liszkavą srioviana upelis, to paties vardo kā ir bažnytkiemis, kurs praisgraužęs pro terpkalnę, puola į Nemuną. Nuo to upelio ir nuo netolymo ažero, kuriame upelis prasi deda, Liszkava ir gavo savo vardą.

Užeikime ant kalno. Tas susideda kaip ir isz dviejų dalių, perskirtų nedideliu idubimu: isz sziaur-rytinės, labjaus paploksczios ir piet-vakarinės, smailesnės. Abi kalno dalys nuo Nemuno pusės yra lygiai skardzios ir staczios, o Nemunas, griaudamas jas, griauja kas metas ir dalį senobiszkių pamatų, buvusios kadaisi ezion lietuviszkos tvirtynės.

Griuvėsius tvirtynės ir po sziai dienai da galima matyti ant Liszkavos kalno. Stipri ji turėjo buti senovėj. Isz vieno szono gynė ją tėvas Nemunas, isz kito szono, pakalnėj, apsiautė tvirtynę gilus, netoli 100 siegsnių platus, visad pilnas Nemuno vandens, revas. In vakarus, matyt, revas siaurinosi ir ten turėjo

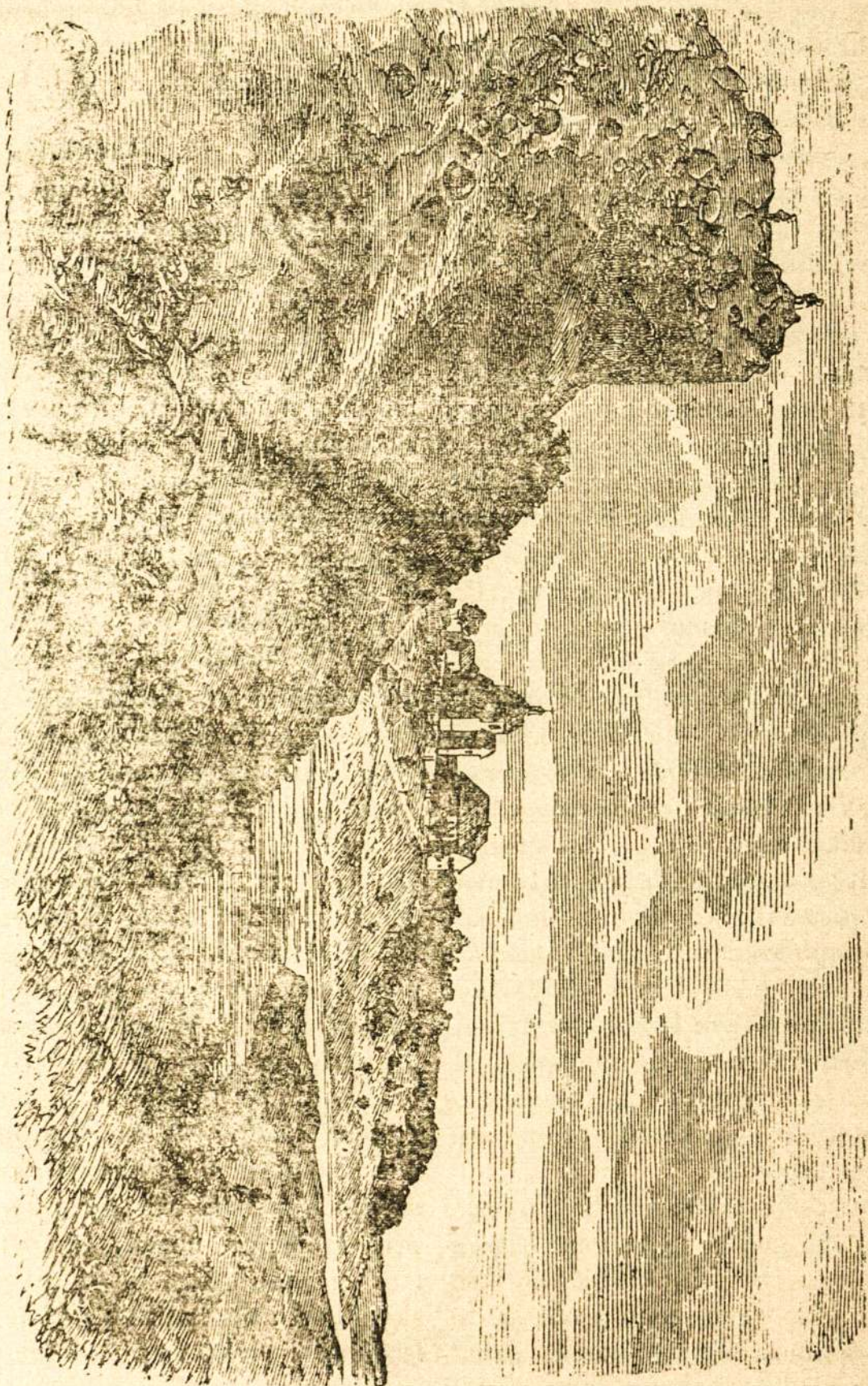
buti tiltas. Dabartės anoj vietoj auga iszdirbti daržai arba želia pievos žolė. Nuo pusės revo kalnas buvo lygiai status, neprieinamas, kaip ir kad nuo Nemuno.

Vakarinėj pusėj, kur buvo tiltas, kalnas susided' isz dviejų tarasų. Kiekvienas tarasas buvo ginamas drutais, apvaliai apstatytais boksztais. Likusie vieno isz tų boksztų griuvėšiai rodo, kad anie buvo per vidurį apie 3½ siegsnio platus, styrėjo boksztai nuo vienas kito apie 7 ar 9 siegsnius atstni. Jeigu butu pasitaikę, kad prieszas butu apėnęs žemesnijį tarasą, tai lietuviai galėjo gintis nuo augsztesniojo, — pilis vis da nebuvo paimta.

Da metuose 1868 ties griuvėsiu vieno isz boksztų, kurs styrėj apie du siegsniu nuo žemės, pusiau apgriuvęs, buvę dvi duobės, mastą per vidurį placzios, kurios abi, viena isz pusės pietų, kita isz pusės vakarų, nuozvilniai leidęsi į boksztą. Tokios pat skylės ēję į boksztą ir isz žiemų ir isz rytų kraszto; susijungę jos viduryj boksztu, isz kur tamsi, pusiau užversta grumstais, skylė ējo gilyn į žemę. Balsas nuo paleisto į ją akmens negreitai pargrižo atgalios, — duobė turėjo buti gana gili. Žmonių padavimas tvirtina, buk po visu kalnu ēsą dideli sklepai, kuriuose randasi „skarbai“; prieiti vienog prie jų niekas negali, nes pats velnias anuos sergsti. Po teisybei bet, skylė toj turėjo buti ne kas, kaip tik iszėjimas į kitą pusę Nemuno arba szeip kur į miszkus. Tokius požeminius iszėjimus randame veik visose senovės lietuvinių tvirtynėse.

Po visą kalną akys ateivio mato

LISZKA VA (bažnytkiemis).

iszsimēcziusius akmenis, isz kurių, kaip rodos, buvo pastatyti bokštai. Cementas, vartotas del suleidimo akmenų, teip drutas, kad ir dabar da akmenį nuo akmens negalima atskirti, kiba tik su asztriu įnagiū. Lietuviai likuczius murų vadina muru milžinų (kiti murinų), nės akmens, isz kurių buvo statyti, neiszpasakytai dideli.

Akmenų tarpe kur nekur randi da liekanas muro isz plytų. Plytos rod's buvo nedegintos, bet dideliai drutos, lipintos isz molio, maiszyto su sziaudais ir gyvulių plaukais, del didesnės tvirtybės.

Kryžiokų kronikose, teippat ir kronikose rusiszkose, Liszkavos vardas niekur rodos nėra minavojamas, matyt, kad anuose stabmeldiszkuose laikuose, kada Lietuva gynėsi ezion nuo kryžiokų, Liszkava turėjo kitoniszką vardą. Nekurie, nežine ant kokių pamatų pasiremdami, tvirtina, buk Liszkava buvusi anuom garsiu Naugarduku, kuriame gyveno Lietuvos karalius Mindaugas. Paskesniuose tik laikuose, kad toj Mindaugo so-tapilė įgavo kitą vardą, sako, raszėjai istorijų pradėję taikyti vardą Naugarduko prie kito Naugarduko arba (Novogradko), kurs yra žemėj Bielorussy, teipgi ant Nemuno kranto. Mindaugas ezia pastatęs pirmutinę Lietuvoj katalikiszką bažnyčią, kurios pamatus su pamatais dviejų isz szalių zokristijėlių, da ir dabartės rodo ant antros, sziaur-rytinės dalies kalno, ant lygios to kalno virszunės. Didesnę dalį tų pamatų jau nugriovė Nemunas 1).

Tikresnias apie Liszkavą žinias

randame tiktai nuo pusės XV szimtmeczio. Tame laike, prie kalno slėnies, už upelio, ant pat Nemuno kranto, buvo pastatyta medinė parapijinė bažnytėlė, kurios pamatai teippat da užsilikę. Skaitės toj bažnytėlė už filiją Merkinės.

Per rupestį Radivilų, XVI szimmetij Liszkavos bažnyčia buvo atimta nuo katalikų, o paversta ant kalvinų bažnytužės. Kalvimo mokslui Lietuvoj nupuolus, m. 1624 bažnyčia vėl buvo atimta nuo kalvinų ir isz naujo perszventinta. Metuose 1844 bažnyčia, kaipo sena, netinkanti, tapo sugriauta.

Tolesnė Liszkavos istorija yra tokia.

Vladas — Jurgis Kosilla, valdytojas Liszkavos dvaro, po numirimo savo vlturezio sunaus Florijono, atidavė Liszkavą Seinų kunigams Dominikonams. Buvo tai m. 1694. Aktas buvo sudarytas teip, kad kunigai Dominikonai perka nuo jo klosztorių už sumą 45.000 rublių sidabrinų, (kurių, žinoma, negavo) su tuom, kad kunigai Diminikonai istatytu ten bažnyčią ir klosztorių savo rėgulos. Užraszą tą Kosilla mirdamas (1698 m.) panaujiao, o popiezius ir Vilniaus vyskupas ir karalius Augustas II jį patvirtiao. Negelbėjo vienog tas ir tuoj kaip tik 27 d. Kovo mėnesio 1698 m. Dominikonai apēmė Liszkavos dvarą, Kosillos žentai — Piątkaucas ir Vollavyezius, pagal anų laikų budą, užpuolė, apginklavę savo tarnus, naktij ant Liszkavos dvaro ir Dominikonus isz jo iszviję, patys jį apēmė. Isz to kilo bila, kuri užsibaigė m. 1703 tuom, kad dvaras Liszkava su trimis palivarkais ir deszimezia kaimų buvo pavesas Seinų kunigams Dominiko-

1) Hipol. Gierzynski. Klosy, 1868 m. ps. 284.

nams. Tie, po vadovyste savo per-
dėtinio kun. Masalskio, tuoj pradėjo
statyti klostorių ir bažnyčią, ku-
riuos ir po sziam laikui galima ma-
tyti pakalnėj, prie Nemuno. Bažny-
čia labai puiki, pastatyta ant pa-
veizdos bažnyčios szv. Petro ir Po-
vylo Ryme, formoj kryžiaus. Kitą-
syk buvo puikiai įrėdyta ir apdabin-
ta, dabar apleista. Klostorius tik
ant vieno gyvenimo, murinis, ne-
perdidis.

Laikė Prusų rėdo, kasuojant visus
katalikizkus klostorius, Liskavos
Dominikonai i žemelde pas popiezių,
kad jiems butu daleista sekulerizuo-
tis. Rėdas vienog ant kunigų užlai-

kymo Liskavoj asignavojo tik 150
rublių. Isz tos priežasties Dominī-
konai, neturėdami užlaikymo, persi-
kraustė į kitus klostorius, Liskavoj
palikdami vien du. Metuose 1836
Liskava buvo paskirta per dvasisz-
kają ir svietiszkają valdžią ant „na-
mų pataisymo del kunigų Demeritų
svietiszkujų“ — siuncziami į czion
buvo kunigai ant pakutos. Rėdas
ant jų užlaikymo paskyrė 8850 rub-
lių. Bet m. 1849 tas institutas tapo
perkeltas į Radomo gubernę į „Lysą
Górą“, o Liskavoj pasiliko vien tik
apleisti murai klostoriaus, seno-
binė Liskavos garbė ir... atmi-
nimai.

Moksliszki isztyrimai.

Indijonų rasztai.

Ant ploto Suvienitų Viesų atys-
czių sziaurinės Amerikos gyvena apie
270,000 visokių indijoniszku tautų,
visos tokios tautos susideda bent nors
isz kelių szimtų ypatų, yra vienog
ir susidedanczios isz kelių deszim-
czių tukstanczių. Kanadoj, kur ne
teip nežmoniszka indijonus naikina,
yra jų dar daugiau, Meksike gi
dar daugiau negu Kanadoj. Meksi-
ke didesnė gyventojų dalis susideda
isz indijonų arba isz teip vadinamų
veislių, paeinanczių isz susimaiszymo
indijonų su tautoms kitokių kilmių.
Kiekviena isz tokių tautų, nors susi-
deda vos isz kelių szimtų galvų, turi
savo kalbą, visai nepanėszią į kalbas
kaimynų, yra vienog terp jų ir kal-
bos teip sakant terptautiszkos, kaip
terp civilizuotų tautų prancuzisz-
ka, su kurių pagalba galima susikal-
bėti su visokioms indijoniszkom
tautomis. Kalba „mayo“ yra supran-

tama terp visų indijonų pietinio Mek-
siko ir visos vidurinės ir sziaurinių
kraszų pietinės Amerikos. Apart
tokių terptautiszku indijoniszku kal-
bų, kaip kalba „mayo“, ant susikalbėji-
mo terp visokių tautų indijonų, yra da-
jų rasztai. Su pagalba tų rasztų in-
dijonai susitikę ir nemokėdami kal-
bos lengvai gal susiprasti, susikalbė-
ti per rasztus. Indijoniszki rasztai
susideda ne isz litarų, kaip pas mus,
bet isz ženklų ir abrozų, ženklai tie
ir abrozai kalbose visų indijonų žen-
klina tą patį, todėl indijonas ir ne-
mokėdamas kalbos to, kurisai raszo,
lengvai jį perskaito ir tai perskaito
jį ne kalboj rasziusio, tik savo kal-
boj. Rasztai indijonų vartojami yra
tie pats ant viso ploto sziaurinės
Amerikos, tas rodo, kad jie visų in-
dijoniszku tautų pasemti isz vieno ir
to paties szaltinio. Rasztus tuos ga-
lima prilyginti prie ženklų, kokius

vartoja nebyliai: nebylys lietuvis su pagelba ženklų susikalbės su nebyliu vokiečiu, nors jie vienas kito kalbos nemoka. Iš gyvenanczių vienog ant Suvienjūtų vieszpatysczzių ir KanaDOS plotų yra tulos tautos, kurios savo rasztą užmirszo. Comancziai, paveikslan, nemoka jau raszto ir jo neperskaito; užtai Sionsai ir Chiczennai kitaip negali susikalbėti, kaip tik su pagelba raszto, su Coman-

cziais užtai susikalba be raszto, kadangi kiekvienas moka ir Camanczių kalbą, kuri ant mažo ploto yra kaipo terptautiszka; tuli rytinių krasztų Sionsai teiposgi nepažįsta raszto, mat atskirti nuo kitų jie užmirszo, užtai visos indijonų giminės vakarinių krasztų, nuo Abarkos iki Meksikui ir dar toliaus į pietus, lengvai terp savęs susikalba su pagelba savo raszto, nors vieni kitų kalbos nemoka.

Nauja rojaus vieta.

Kur yra rojaus vieta, kur atsirado pirmutinis žmogus, tikrai nežinia; kiekvienas tikėjimas kitoj vietoj jį nurodo, žinios tautų padavimuose teiposgi viena kitai prieštarauja. Krikszcioniszkas mokslas vietai bibliszko rojaus, kur Dieva- sutvėręs žmogų paskyrė jam gyvenimo vietą, parodo terp upių Eufrato ir Tigro, dabartinės Turkijos valdybose. Arabai vietą rojaus nurodo pietinėj Arabijoje, kiti Kaszmire; indiezių padavimuose vieta, kur atsirado pirmutiniai žmonės, buvusi ant Gangėso, kiti jieszko rojaus vietos ant salos Ceilon. Reikia dar pridurti, kad, pagal žinias chiniezių ir japoniezių, vieta rojaus buvusi kitur. Vieni žodžiu, vietas rojaus kiekviena tauta jieszko sau žinomuose krasztuose. Tas yr suprantama: kiekvinas numano, kad, paveikslan, chinietis, arba Amerikos indietis ne- jieszkos rojaus, pavekslan, Europoj, taigi tuose svieta krasztuose, apie kurių buvimą jų proseniai nieko negirdėjo. Lopszys krikszcionybės yra Palestina, todėl ir biblijoj vieta rojaus parodyta žinomoj žydams vietoj, terp Eufrato ir Tigro. Tuli mokyti vėl sprendžia, kad tuose krasztuose, kur nurodo visokių tautų padavimai, negalėjo pirmiausiai atsirasti žmogus,

kadangi jie pirmiausiai netiko jo apsigyvenimui. Pagal mokytų sanprotavimą pirmutinis žmogus galėjo atsirasti tik tuose krastuose, kurie pirmiausiai atszalo ant tiek, kad juose galėjo apsireikszti gyvybė, taigi prie polių. Todėl ne Mezopotamijoje, terp Eufrato ir Tigro, nė Kaszmyre arba ant Ceilono reikia jieszkoti rojaus vietos, bet krasztuose prie polių, kurie pirmiausiai užsidengė kieta pluta ir ant jos pasirodė augmenys, o po jų gyvi sutvėrimai, o po tų jau atsirado ir žmogus. Kadangi ir sziądien gyvenanti ant siaurinės žemės puskamuolio žmonės augszciaus stovi kulturiszka negu gyventojai pietinio puskamuolio, todėl ir rojaus vietos reikia jieszkoti prie sziaurinio žemės poliaus. Priesiniškai tos numonės, matydami, kad civilizacija platinos' nuo pietų, kad tautos vidurinės Azijos stovėjo kulturiszka augszciaus už tautas sziaurinių krasztų, neužgina rods, kad pirmutinė gyvybė turėjo atsirasti pirmiausiai krasztuose prie polių, bet kad augsztesnių laipsnių gyvi sutvėrimai persikeitė iš žemesnių, ant iszsidirbimo gi visų augsztesnių laipsnių gyvų sutvėrimų iš žemesniųjų reikėjo daugelio milijonų metų, kada

atējo laikas atsirasti žmagui, sanlygos ant žemės paviršiaus buvo ant tiek persikeitusios, kad nebuvo jau neatbutinas reikalas atsirasti pirmutiniam žmogui prie polių, bet jis iš žemesnių sutvėrimų galėjo užginti tobulintis. Taigi mat nė mokslas, nė padavimai žmonių neiszrisza galutinai klausymo, kur turėjo pirmiausiai atsirasti žmogus, kurio veislė per milijonų metų eiles pripildė paskui visą žemės paviršių, kur turėjo būti ansai rojus, kuriame gyvenno pirmutinė žmonių pora, Adomas ir Jieva.

Vienas angliskas keleivis Cetan — Corre pagarsino Londono laikraszečiuose, kad jis rytinės Afrikos krasztuose lauke savo kelionių užtiko vietą, kurią laiko už rojaus vietą; ta-ai jo surastas rojus yra Somali kraszte. Vieną kartą, medžiodamas ant laukų, minėtas keleivis, liuto pė-

domis eidamas, užėjo į tokią vietą, kur ant žemės voliojasi didelė daugybė visokių titnaginių įnagių, matomai labai seniai žmonių padirbtų. Kelis iš tokių įnagių jis parodė vienam mokslinziui, kurisai juos pripažino už įnagius labai seniai ant žemės gyvenusių žmonių. Tyrinėdamas tą vietą ir sulyginęs apraszimą rojaus biblijoj, minėtas keleivis persitikrino, kad vieta ta visai sutinka su biblijos apraszta. Czion yra szaltinis pasidalinęs į keturias upes, tekanczias per klonį, kuri išz visų pusių apsiasta augsztu uoly. Tik vienoj vietoj yra siauras perėjimas. Klimatas to klonio teip puikus, szaltis į aną neprisigriebia, kad gyventojams ir žiemos laike nereikia rėdytiesi drabužiais. Ar išz tikro minėtas angliskas keleivis rado galutinai vietą rojaus, nė jis pats to tikrai žinoti negal.

NAUJAUSI ISZRADIMAI.

S arbiausias iš naujausių iszradimų yra iszrastas gyvenanczio Amerikoj chorvato Teslės iszradimas persiuntinėjimo elektriskos pajiegos ant didžiausių tolumų ir tai nejungiant visai vietų su dratais. Užtenka, paveikslan, panorėti, ir galima Niagaros vandens puolimo padirbtą elektriką nusiusti į Europa ir ją sunaudoti ant varymo maszinų fabrikuose, laivų ir tt. Bent teip apie Teslės iszradimą garsina patsai iszradėjas ir Amerikos laikraszeziai.

Amerikonas Winter iszrado budą dirbimo popieros išz kornų stimburių ir lapų, kas iki sziol pasilikdavo be naudos ant lauko. Budas dirbimo popieros išz tos nenaudingos medegos, žinoma, turės numažinti po-

pieros prekes, kas iszeis vien del žmonių labo.

Kanadietis Emerson, gyvenantis Otavoj, iszrado budą dirbimo žibininui ir kurinimui gazo išz pjaulų, atlikusių nuo lentų pjovimo, kasztai padirbimo ēsanti dezintų kartų mažesni, negu dirbant tokį gazą išz anglių. Žinoma, tokio gazo dirbtuves galima rengti ten, vien kur yra daug lentų dielynių.

Berlyno spirito leidėjas Aldenhofen iszrado budą, kaip padirbti spiritą kietame pavidale. Toksai kietas spiritas nereikalauja nė stiklinių, nė bertainių, kiekvienas gali įsidėti szmotą į kieszenių, norint turėti degtinę, užtenka sutrupinus kiek

įberti į vandenį. Karės laike kareiviai galės pasinaudoti prie virimo valgio ant lauko.

Vokietys Goldschmidt, mechanikas Kruppo kanuolių dirbtuvėj Essene, išrado kalvę ir peczių tarpinimui visokių metalų ir tai teip mažai užimanczius vietas, kad galima visą kalvę, žinoma tik be priekalo ir kujo, neszioti brusloto kiszeniui. Viskas czion paremta ant jungimosi chemiskų elementų, isz ko gaunasi toks didelis karsztis, kokio nė geriausiai įtaisytoj kalvėj nebuvo.

Perdėtinis Amerikos patentų biuro

Washingtono Seely išrado elektriską karabiną, kurisai gali mėtyti tokią daugybę kulku ir tai plysztanczių, kaip bombos, kad nė joks prieszas negali prisiartinti ten, kur toksai karabinas bus pritaisytas. Kadangi jis szauo automatiszkai, taigi pats, todėl galima kelis tokius karabinus nur į žemę įkasti, o jie bepaliovos leisdami kaipo lytų plysztanczių kulku, gali sulaikyti nors didžiausią prieszų armiją. Nežinia tik kodel amerikiecziai dabartinėj karėj su Ispanija nepasinaudojo isz tokių baisių amerikonzų iszradimų.

Isz Statitiskos.

Žydai svetimose laikrasztystėse.

Visiems yra žinoma, kad pas francuzus, vokieczius, anglus, pas lenkus, net pas amerikieczius, laikraszczius arba gazietas tankiausiai iszdavinėja žydai, isz ko, viena, daro didelį del savęs pelna, o antra, per laikraszczius daro įtekmę ant politikos ir tankiai, kaip padėkime Francuzijoje, žydai valdo visą krasztą ir ką nori tą padaro. Padėkim szįmet per savo laikraszczius, užtardami už vieną žydely, szpiegą Dreifuss, žydai maž ko revoliuciją nepakėlė,

Vokietijoje, pagal statistiską apskaitymą, prie laikraszczių dirba arti 90 procentų žydely, o didesni laikraszcziiai Viedniuje ir Berlyne yra ko

ne suvis žydiszkose rankose. Teip: Prie „Neue Fr. Presse“ dirba 18 žydu, prie „Neue Wiener Tageblatt“ – 20 žydu, prie „Vorstadtzeitung“ – 6 žydai, prie „Wiener Tagabblatt“ – 12 žydu, prie „Fremdenblatt“ – 14 žydu, prie „Extrablatt“ – 16 žydu, prie „Arbeiter Zeitung“ – dirba viena žydija.

Lenkiskų teipgi kone trecia dalis įtekmingesnių laikraszczių randasi žydu naguose.

Mes lietuviai „ž y d e l i ū t a u t i e c z i ū“ neturime, todėl mus laikrasztystė ir ateitėj gal bus liuosa nuo žydiszkumo, nes dabartės tai nė neapsimoka.

Kaip ilgai žmonės Europoj gyvena?

Pagal statistiskas žinias, rinktas per 10 paskutinių metų, iszpuola, kad apskritai imant, vidutiniszkai žmonės iszgyvena teip:

Anglijoj 45 metus ir 3 mėnesius.

Belgijoje 44 ir 11 mėnesių. Szveicarijoj 44 metus ir 4 mėnesius. Francijoje – 43 metus ir 6 mėnesius. Austrijoj – 39 metus ir 8 mėnesius. Vokietijoje ir Valakuose – 39 netus.

Ilgiausio amžiaus sulaukia Euro- metų. Trumpiausiai gi gyvena I-z-
poj žmonės gyveną Szvedijoje ir Nor- panijoje, nes tik apie 32 metus ir 4
vegijoje, nes, apskritai, iszgyvena iki 50 mėnesius.

Kas daugiausiai ruko?

H o l a n d i j o s žmonės (ho- uncų tabako per metus. Kietvirtą
lenderiai, Amerikoje vadinami dutch- S u v i e n i t o s V a l s t i j o s; ant
manais), iszruko daugiausiai per amerikiečių pareina po 70 uncų ant
metus tabako. Ant kiekvieno ho kiekvieno. Toliaus eina V o k i e-
lenderio iszpuola mažne po 100 uncų tija, Francuzija, Iszpanija, Masko-
tabako. Po holenderių eina jų kai- lija ir Anglija. Anglai, sulyginant,
mynai B e l g a i; pas juos ant kiek- ruko gana silpnai, nes pas juos ant
vienos galvos pareina po 80 uncų. kiekvienos galvos pripuola tik po 23
Trecią vietą rukyme užima T u r- k i j a; ten ant kiekvieno pareina 70 uncus.

Užlaikymas bažnyčių Amerikoje.

Amerikoje valdžia į bažnytinius reika- metus po \$32,18 centų, protesto-
lus ne-ikisza, bažnyčias užlaiko pa- niszky episkopalų — po \$20,70 centų,
tys žmonės. Prie kurios bažnyčios kongregacionalistų — po \$18,44 c.
kurs nori, prie tos priguli, kiek nori, Mažiausiai ant bažnyčių moka Meto-
tiek duoda. distai, nes pas juos ant kiekvieno są-
nario per metus pareina tik po \$2,70

Metuose 1894 apskaitytas įnėjimas ant bažnyčių visokių tikėjimų Su-
vienijose Valstijose iszneszė \$87,901- c., presbiterijonai iszmoka po \$3,67
655 dol. Sudėjo tą sumą 10,767,686 c. kiekvienas per metą. Lietuviai, ant
parapijų sąriai. Taigi, ant kiekvie- kiek lig sziol isz surinkty žinių gali-
no sąnario pripuola po \$8,16 centų. ma spręsti, anglekasykly aprubiuose,
mokant vienam truputį daugiau, ki-

Daugiausiai moka Amerikoje ant tam mažiaus, iszmoka nuo \$3,50 c.
bažnyčių „u n i t a r i s t a i“, pas iki \$4,50c. per metus kiekvienas są-
juos kiekvienas sąnarys iszmoka per narys vyriszkos lyties.

Vietinai Rupescziai.

Kaip susivienyti?

„Vienybė“ raszo, kad tuos pagalbinės draugystės ant savo susirinkimų užmanė ir rado vienbalsį pritarimą, minėtina, kad išleisti atsisaukimus į visas lietuviszkas pagalbinės draugystės Amerikoje, kad tos padarytu išvien tokį sutarimą: Kad kiekvienas draugas, prigulintis prie bet kokios pagalbinės draugystės, nukeliavęs į kitą vietą arba miestą, ir turėdamas paliudijimą nuo savo draugystės, taptu priimtas į vietinę draugystę, kaip turintis pilnas tiesas, be jokios žengtinės mokes ties ir nutęsimo pagalbos. Žodžių, kad visi draugai, prigulinti į bet kokią pagalbinę draugystę, bet kur, butu lygus ir apturētu reikale pagelbą persikėlę į kitą vietą arba miestą”.

Tas yra geras įneszimas, matyt, kad nuomonės lietuvių pradeda atszalti ir visame Amerikos lietuviai pradeda gerai mislyti, supranta, kad reikia vienybės. Bet tą užmanymą seniai jau iszrisko „Susivienijimas Lietuvių Amerikoje”. Mus draugystėms nereiktu imti nė „Charterių”, nė dėti ant posmertinių; tą viską atliktu „Susivienijimas”. Tos draugystės, kurios priguli prie „Susivienijimo”,

ir dabartės turi ir užlaiko tą tiesą, kad sąnarys isz prigulinczios prie Susivienijimo draugystės, iszvažiavęs į kitą miestą, be jokio prisiraszymo gali pristoti prie aname mieste tokios jau prie Susivienijimo prigulinczios draugystės.

Tokį susiriszimą turi ir dabartės visur tveriancziosi Draugystės Blaivystės.

Toki Susiriszimą turi jau seniai kitos tautos czion Amerikoje gyvenanczios. Vieni tik lietuviai to iki sziol negalėjo užvesti, nes adverniamo nuo „Susivienijimo lietuvių”. Kada vieni Susivienijimą gyrė, tai antri peike; kada paskui antriejie pradėjo girti, tai pirmiejie Susivienijimą niekino, o per tai taip lietuvius supaikino, kad ir dabartės, kada Susivienijimo mieriū yra vientik tautystė, mus brolius sunku prie jo prizadinti.

Taigi, daugumas draugyszczių jau supranta, kad reikia vienybės, reikia susiriszimo, jei ne del ko kito, tai bent del to, kad sąnariai, persikeldami ant gyvenimo į kitus miestus, (kas labai tankiai atsitinka), nereikautu ten naujai prie vietinių draugyszczių prisiraszyti.

„Vienybė“ raszo, kad draugystės sutartu, bet jeigu

draugystės tik sutartu, nebus tarp jų druto susirūpinimo, nebus centralizavimo komiteto, nebus priežiūros; taigi, galime iš viršaus pasakyti, bus daugelis blogo, o net ir suktybių, o į tvarką lietuviai niekad nepareis.

Vienutėlė čia dėl lietuvių ir geriausiai išsigeiga yra ta, kad lietuviszkosios draugystės risztusi prie „Susivienijimo Lietuvių Amerikoje“.

Vietinė Kronika.

L a t v i a i A m e r i k o j turi sžimet du laikrascezius: „Ausaklis“ (Auszrinė), progresyviszkoj dvasioje, iszeina Cleveland, O., ir „Amerikos Weestnesis“, iszeinas dvasioje konservatyviszkoje.

E l i z a b e t h P o r t 26 d. Spalių lietuviai sutvėrė klubą, po vardu „Gedimino ukėsu socialistiskos platformės klubas“. Mokestis 15 c. ant mėnesio. Pinigai bus apversti ant lietuvių apszvietimo. Sąnarių prisirrszė 18.

W a t e r b u r y, C o n n., padavė Rytas, rengiasi tvėrtis (gal jau susitvėrė?) moterų draugysie, kuri nesziuos vardą „Szventa Szeimyna“. Mieriu draugystės bus apveizdėjimas pavargėlių ir ligonių. Miesto katalikai žada duoti dragysteį paszelpą. „Bažnyczios Tarnas“, naujai iszejęs laikrasztis, busz draugystės orgauu.

P l y m o u t h, P a. Ant pirmojo baliaus „Lietuvaiczių Draugystės“ kurs atsiliko 17 d. Lapkriczio, grynų pelno draugystė turėjo \$100,65 c. Pinigus tuos draugystė apvers ant lietuviszku reikalų, nes mieris draugystės yra tautiszkas.

C l e v e l a n d, O. užsidėjo nauja draugystė po pardu „Lietuvių blaivystės ir mokslų draugystė“. Mieriu draugystės yra: platinti blaivystę ir mokslą. Pirmu draugystės

darbu bus įvesti liet. knygąs ir laikrascezius į vieszą miesto knygyną (kodel neuždėt savo knygynėlių), rupintis nusišamdyti svetainę ir rinktis mokintis raszyti, skaityti, muzikos ir loszti teatrus. Prisiraszė 8 draugai.

P l y m o u t h vietinė Blaivystės Draugystė Simano Daukato 11 d. Lapkriczio laikė vieszas prakalbas, prisiraszė keli nauj sąnari.

S h e n a n d o a h ' r i j „Susiv. Liet. Amer.“ kuopa parengė ant 22 d. Laporiczio prakalbas ir balių. Ant prakalbų Shenandoah'riečiai nemegsta lankytis, atėjo tik keli (nors Shenandoah'rij yra į 5000 lietuvių), per tai prakalbų nebuvo

W a t e r b u r y, C o n n. mėn. Lapk. nekokis p. Jaikaukas isz New Yorko laikė prakalbas apie soci'alizmaz, bet bemaizant prakalboj soci'alizmaz su tikėjimu kilo salėj triukszmas, veik kone skandalas.

C h i c a g o j, I l l. kun. Kravczinnas nuo 1 d. Gruodzio rengia iszduoti naują lietuviszka laikrasztį, kurio vardas b isz „Zemaitis“. Mieris laikrascezio, kad užkenkti materi'aliszkai „Lietuvai“.

L o s t C r e e k, P a. 30 Spalių del garbios atminties Simano Daukanto buvo susirinkimas ir prakalbos. Užsidėjo „T. M. D.“ prie kurios prisiraszė 18 draugų.

Balsai isz Tėvynės.

Skaitliai Lietuvos gyventojų.

Pagal pereity metų žmonių Maskolijoje suraszą, kaip paduoda lenkiszka laikrasztis „Kurjer Warszawski“, 6 iose lietuviszkoje gubernėse gyventojų yra:

000 gyventojų.	5 Miestai turi nuo	50.000 iki 100.000.
6	„ „ „	25.000 — 50.000.
3	„ „ „	15.000 — 25.000.
10	„ „ „	10.000 — 15.000.

Likusieje 54 miestai turi gyventojų menkiaus nei po 10.000, kiti tik po kelis tukstanczius. Viso, kaip matėme, lietuviszkoje miestuose yra gyventojų 1.194.742, t. y. tik 11,8 procentų visų szalies gyventojų. Tas pat 11,8 procentas pripuola ir ant gyventojų miestų Suvalkų gubernėj; tuom tarpu, kad Ruziszkojoj Lenkijoje ant miesto gyventojų pripuola net 21,7 procentas, iszeina, kad Lenkija turi dvigubai mieszcionių nei Lietuva.

	viso miestų orpc.	gyven- gyven- ant	tojų: tojų: miestų:
Kauno	1.549.444	145.740	9.4
Vilniaus	1.591.912	201.867	12.6
Gardino	1.617.859	252.015	15.5
Minsko	2.156.123	228.186	10.5
Mohylevo	1.708.041	147.864	8.6
Vitebsko	1.502.916	219.070	14.5
	10.126.295	1.194.742	

Szitos 6 gubernės yra vadinamos lietuviszkomis gubernėmis, ne del to, kad jose visur lietuviai gyventu, bet del to, kad senovės gadynėje jos prigulėjo prie Lietuvos. Czionais nēr da priskaitytos Suvalkų gubernės, kuri teingi kuone visa priklausē prie senovės Lietuvos. Suvalkų gubernėje, lietuviszkoj dali, skaitykime 500.000 gyventojų.

Iszeis, kad Senovės Lietuvos rubežiuose yra viso 10.626.295 gyventojai.

Tuom tarpu, kad lenkiszkoje gubernėse po maskoliumi yra tik 8.955.943 gyventojai (atēmėme Suvalkų lietuvius).

Apraszytuose buvusios Lietuvos plotuose (be Suvalkų gubernės) yra viso 79 miestai ir misteliai. Terp tų „didelių“ miestų yra 26.

1 Lietuvos miestas turi per 100.

Priesz 100 metų Lietuvoj miestų buvo net 500, bet daugumas isz jų buvo suvis menkai apgyventi, teip kad nē prie nekurių sziaūdieninių bažnytkiemų negali buti prilygintais.

Ve suraszas nekurių didēsnių Lietuvos miestų ir skailius jų gyventojų, koks buvo priesz 100 metų ir koks yra dabartēs! Isz to suraszto matysime, kaip smarkiai Lietuvos miestų gyventojai didinasi.

	1787 m.	1897 m.
Vilnius	24 175	159 586
Kaunas	4 500	73 543
Gardinas	5 000	46 871
Minskas	2 037	1 494
Dvinsk'as	?	72 231
Vitebskas	?	66 143
Bialystok	3 000	63 927
Lietuviszk. Brasta	1 900	46 543
Mohylew	?	43 106
Pinsk	4 500	27 930
Polock'as	?	20 751
Sziauliai	1 800	15 914

Sionimas	2 400	15 893	tis lietuviszki miestai: Gardinas,
Borysov	?	14 931	Kaunas, Panevėžis, Vilkmėrgė, Slo-
Sluck'as	?	14 180	nimas ir kiti. Vieni miestai kilo, o
Vilkmėrgė	?	13,509	kiti, kurie buvo aplenkti geležinkelio
Orsza	?	13 161	linijų, pradėjo pulti arba pasiliko po
Panevėžis	?	13 044	senovei menkueziais.
Vielizius	?	12 201	Bet sziczion apraszėme Lietuvą
Mozyr	2 500	10 762	senoviszkuose jos rubežiuose.
Riežica	?	10 688	Etnografiszkoje gi Lietuvoje iszeis
Volkovysk'is	1 200	10 584	gyventojų:
Kobryn'as	2 100	10 365	Kauno gubernėj

	1.549.444
Vilniaus į	1000.000
Gardino į	500.000
Minsko į	50.000
Suvalkų apie	500.000
	<hr/>
	3599.444

Abelnai, praeitė nebuvo prielanki kylimui lietuviszkųjų miestų. Vilnių naikino didelės ugnys metuose 1748, 1749, 1760 ir 1775. Apart to didinimuisi gyventojų skaitliui kenkė karės. Tik tai keliaose paskutiniuose deszimtmecziuose, minėtinai nuo pradžios szio amžiaus, kilus draugijiszkom, pramoniszkom ir politiszkom permainoms, pradėjo judėti ir didin-

Suvirsz per pus – ketvirto milijono, o priskaiczius Prusų Lietuvą bus į keturis milijonus gyventojų Lietuvos rubežiuose. Kadais, bus gana skaitlinga vieszpatystė!

Mokslainės Kauno. gub.

Vienu isz labjusiai mus apeinanczių, žingeidžiausių dalykų yra žinoti, kaip stovi mokslas mūsų tėvynėj Lietuvoj, kiek ten yra mokslainių, augsztesnių ir žemesnių, kiek tas mokslaines lanko mokintinių ir kelinta dalis tarp visų mokincančiųsi pripuola ant lietuvių?

Laikrasztis „Lietuva“, matyt, pagal Rusijos rėdo pagarsintas žinias, gana platokai skaitlius paduoda.

Iszeina, kad Kauno gubernėj yra 284 mokslainės, ēsanczios po užveizda apszvietimo ministėrijos; besimokinanczių jose szimet buvo 13871 vaikas ir 3203 mergaitės, taigi isz viso — 17074 mokintiniai. Sulyginant su pereitais metais, skaitlius mokslainių pasidaugino ant 2, skaitlius gi besimokinanczių ant 152.

Isz virsz minėtų mokslainių Kauno

gubernej vidurinio mokslo yra szios mokslainės: trys gimnazijos, dvi vyriszkos — viena Kaune, kita Sziauliuose, ir viena moteriszka — Kaune. Viena realinė mokslainė Panevėžij. Viena mokytojų seminarija Panevėžij (priima į ją vien maskolius). Viena dvasiszka seminarija del klierikų Kaune.

Besimokinanczių tenais buvo: Kauno vyriszkoj gimnazijoje — 390, Sziaulių gimnazijoje — 304, Panevėžio realinėj gimnazijoje — 203, Panevėžio mokytojų seminarijoj — 76. Kauno dvasiszkoj katalikiszkoj seminarijoj — 90 klierikų, Kauno moteriszkoj gimnazijoje — 424 merginos. Taigi, viso besimokinanczių buvo 1446.

Užlaikymo kasztai buvo tokie: Kau-

no vyriskos gimnazijos užlaikymas kasztavo — 55 164 rublius, Siaulių gimnazijos — 34 714 rubl., Panevėžio realizka gimnazija kasztavo 36 854 rubl., Kauno dvasiszka seminarija — 20 595 rb., Panevėžio mokytojų seminarija — 36 854 rb., Kauno moteriszka gimnazija — 23 776 rb. Viso vidurinių mokslainių užlaikymas kasztavo 176 013 rublių.

Knigynuose prie visų virsz paminėtų mokslainių buvo 24 922 knigos (žinoma, visos maskolizkos!)

Apart szitų mokslainių Kauno gubernėj yra da kelios speci'alizkos mokslainės, minėtinai: Reseinių pavietij — m o k s l a i n ė d i r b i m o s v i e s t o, uždėta Ivanoviczo; (randas duoda jai paszelpą po 2500 rub. ant metų.) Panevėžio pav., dvare Muriniame Panemunij, baronienės Budberg yra mokslainė — m o t e r i s z k o s u k ė s, (ant jos užlaikymo randas duoda paszelpą 2000 rub.). Prie Kauno ir Reseinių žydizkų mokslainių yra s l i e s o r y s t o s mokslainės. Prie Janavo pradinės mokslainės yra s z i a u c z y s t o s, prie Panevėžio mokslainės dalis s t a l i o r y s t o s ir v i n d i n i k y s t o s.

Pradinių arba kaimo mokslainių užlaikymas kasztavo 81 415 rublių, ant ko rėdas isz savo kasos paskyrė tik 4129 rublius, visus kitus pinigų turėjo sudėti patys žmonės.

Sakėme, kad Kauno gubernėj besimokinanczių, kaip augsztesnėse, teip ir žemesnėse mokslainėse, buvo

Lietuviszka Soci'alistiszka partija.

Lietuviszka Soci'aliszka partija, kuri turi savo centrą Szveicarijoj, iszleido jau antra numerį sava organo „L i e t u v i s z k o D a r b i n i k o”.

17074. Isz tų buvo: 10783 katalikai, 3012 žydu, 1603 maskoliai pravoslavai ir 229 ma-koliai starovierai, 1270 liuteronų, 26 mahometonai ir 3 kara'imai.

Pagal luomas isz tų buvo: 10 941 vaikas ukinikų, 4 165 vaikai urėdinikų ir mieszczionių, 1 761 vaikų urėdinikų ir maskolizkų popų ir 69 vaikai svetimų krastų ukėsų.

Pradinėse mokslainėse skaitliai iszrodo teip: ukinikų vaikų buvo: 9466 vaikai ir 899 mergaitės, taigi isz viso 10298, ukinikų gi vaikų gubernijoje, kuriems reiktu lankyti mokslainę, yra 218 478, taigi ant 21 vaiko tik 1 lanko mokslainę, ant viso gubernijoje ukinikų skaitliaus iszpuola vienas mokintinis ant 110 ukinikų.

Ką pasakytu ant szitų skaitlus Amerikos yankės? Ant suvirsz milijono gyventojų Kauno gubernėj, tik 248 pradinių mokslainių? Ant tiek ukinikų vaikų, tik 10298 besimokinanczių!

Butu gerai, kad suteiktu kas statistizskas žinias apie stovį apszvietimo ir kitose Lietuvos dalyse: Suvalkų gubenėj, Vilniaus gubernėj ir Prusų Lietuvoj. *)

*) Apart augszcziaus paminėtų mokslainių, Kauno gub. buvo dar 76 mokslainės po užžiura maskolizkų popų, jose buvo 1112 vaikų ir 454 mergaitės, arba isz viso 1566 mokintiniai. Tame skaitliuje buvo: 842 stacziatikiai, 259 sentikiai maskoliai, 402 katalikai, 137 liuteronai, 26 žydai, 14 mahometonų. Ant jų užlaikymo iszleista 12500 rublių.

Partija ta susitvėrė 1895 metuose, kaipo kuopa atskyri nuo Lietuviszkos Soci'alizkos partijos”, su meriu, kad iszdavinėti lietuviszkos italpos

knigeles ir platinti soci'aliziskas idėjas tarp lietuviszkųjų darbinikų *).

Pasirodžius pirmai lietuviskai knigelei soci'alizkos italpos, lenkiskieji soci'alai pakėlė triuksmą priešais lietuvius ir ant tarpautiszkų Soci'alistų susirinkimų garsino ir garsina, kad separatizmo tarp lietuvių ir lenkų soci'alizkose agitacijose neturį buti, t. y., kad nereikį išdavinėti soci'aliziskas knigeles lietuviszkų kalboj. Pernai apie tą lietuvių ir lenkų susirėmimą raszė visų kalbų soci'alistiszki laikraszcziai.

Lietuviai neapsileido ir pabaigoj ezių metų (6 Rugsėjo) vokiszkame laikrasztije „Vorwaertz“ patalpino farmaliszka žinią apie nuo lenkų atsiskyrimą „Atvirame laiszke lenkiszka i soci'aliszka i partija i“.

„Mes lietuviai darbinikai ir darbinikės visokiuose amatuose, draugai lietuviszkos soci'al-demokratiszkos partijos nutarėme pakelti protestą priešais lenkiszka socialistų partija, už jos netikusį elgimasi su mūsų partija... Paskutiniame lenkų soci'alistų susivažiavime tapo užtvirtinti nutarimai lytintiesi lietuviszkos soci'alizkos partijos, yra visai nereikalingu maiszymusi lenkiszky soci'alistų i reikalus mūsų lietuviszko darbinikų klausymo, ir niekas isz mūsų nedavė galybės lenkų susivažiavimui nutarimus mūsų organizacijos apkeisti. Isz to matomas yra neapkentimas

*) Viso iszleido jau tris knigeles: 1) Programas Lietuviszkos Soci'al. Demokratiszkos Partijos. 2) N 1 3) N 2 „Lietuviszko Darbiniko“.

Trys p. Smilgos praszymai.

Garbus mūsų tautietis p. Smilga buvo įneszęs i ministerija apszvietimo praszymą, kad toj daleistu jam

mūsų organizacijos ir norėjimas suglemžti mūsų veikimą i savo rankas, kas yra prieszingai tarptautiszkai soci'al-demokratijai. Soci'alistų tarpautiszki susivažiavimai (teip ir Londone) nutarė, kad darbinikai kiekvienos tautos turi tiesą saviszkai organizuotis. Lenkiszka soci'alistų partija, kuri taja tiesa naudojasi ir saviszkai varo agitacija, nepripažįsta tos tiesos lietuviszkai soci'alizkai partijai, ir stengiasi trukdyti jos plėtojimasi. Mes reikalaujame nuo lenkiszkos partijos, kad ji mūsų netrukdytu, priesz mus nekovotu, delto, kad mes turime ranka rankoje kovoti priesais mūsų abejų prieszą sutartije.

„Przegląd Wszzechpolski“ guodžiasi ant lietuvių separatizmo (skyrimosi nuo lenkų), su kuriais niejokiu budu negalima snsitaikyti, o ypatingai su Lietuviais lenkiszka kalbancziais, kurie svajoja apie nepriegulmingumą lenkų. Ayszku, kad lenkai ir sziaudien dar nori laikyti lietuvius už savo vergus ir nepripažįsta jiems prigulinczių tiesų. Geriaus ponai lenkai padarytu, kad apie lietuvius visai nesirupintu ir paliktu mus ramybėje“.

Reikia pripažinti, kad lietuviszkoji Soci'alistiszkoji Partija Europoj, rupinasi ir apie tautystę, nes tarp savo nusprendimų, sakytame programme padeda, kad tarp kitko rupinsis, idant „kariauti už tautiszkas tiesas ir ypacz kreipti tą kovą už atgavimą spaudos lietuviszkų knigų lotyniszkomis litaromis.

iszdavinėti laikrasztį, spaudintą lotyniszkomis litaromis. Laikrasztis tas butu buvęs paszvēstu vien del mu-

sų sodiecių. Vardas jo but buvęs 1899 metų ukiszką kalendorių ir kad „Ukės Reikalai“. Daugumas Peterburgo lietuvių tikėjosi, kad maskoliai daleis p. Smilgai iszdavinėti tą laikrasztį. Bet dabartės „Ukinikas“ Nėra abejones, kad cenzura neperpranesza, kad viduryj Rugsėjo mėnesio vyriausybė davė p. Smilgai Smilgai už klabinimą ir rupestį. Pri formaliszką atsakymą, jog „cenzura nedaleidzia jam iszleisti laikrasztį vardu „Ukės Reikalai“.

Praszė teipgi p. Smilga maskolių tų į cenzuros duris — „klibinkite, valdžios, kad daleistu iszduoti ant o bus jums atidaryta“.

Del lietuvių maskoliszka.

Maskoliai iszdavė tiesas kas link privatiškų draugysčių Lenkijos gimnazijose katechizmas yr' iszguldomas lenkiszka, o Suvalkų rėdyboj rusionzka, dabartės vėl, ar szejp maskoliszka is urėdiniškais tokios draugystės turi vartoti rusionzka daleista vartoti lenkiszka kalbą, Suvalkų rėdyboj galima vartoti vien rusionzką. Kodel lietuviszkoji kalba yra visur maskolių atmesta ir delko maskoliai visur Lietuvoj bruka savąjį „govorą“? Kalti tam patys lietuviai — lietuviszkoji inteligencija ir lietuviszkoji bajorija.

Keno tai butu kaltė, kad maskoliai, ten kur yra daleista vartoti lenkiszka kalbą, nedaleidzia vartoti lietuviszka, o visur įveda rusionzką? Pradinėse mokslainėse Lenkijoje galima mokinti vaikus ir lenkiszka, bet lietuviszkoj Kongresovkos dalij mo-

Aiskus dalykas, kad maskoliai per prievartą bruka lietuviszka bajorijai (ką da aiskiaus galima matyti Žemaitijoje, ir Vilniaus Lietuvoj) rusionzką kalbą, užgindami lenkiszka. Mislinu, kad mus bajorai, nepkęsdami maskoliszkos kalbos, priversti bus griebtis prie lietuviszkosios.

Tėvyniszka Kronika.

§ Vilniaus mokslo aprubio se... Vietiniai gyventojai žada įtaisyti del mokslainių namus ir prizada prisidėti prie jų užlaikymo (Lietuva).
§ Kaune likosi suiimtas ir pasodintas į kalėjimą kunigas Bielakevyczius, vikaras bažnyczius szv. Kryžiaus, Kaune, už tai, kad griesznįkams — kaltinįkam už jų nusidėji-

mus užduodavo per dang asztrią pakutą: sodindavo juos į sklepus, kur gulį numirėlių kaulai, gąsdindavo, muzdavo, pliekdavo, kaip viduriniuose amžiuose. Kun. Bielakevyczius buvo fanatikas. Nubaudus virsz iszreiksztu budu kokią ten moteriszkę už prilaikymą merginos, kuri gyveno su pametusiu savo paczią maskoliumi, rusiszkoji valdžia, moteriszkei apskundus, kun. Biela-kevyczių sugavo ir įmetė į kalėjimą. Maskoliai stengėsi isz to atsitikimo padaryti politiszką klansymą, bet negalėjo.

§ S u v a l k ū gubernatorius Božovski likosi delei ligos (ar delei kokio nusikaltimo?) praszalintas. In jo vietą paskirtas ant gubernatoriaus nekokis Wataci, buvęs vice-gubernatoriumi Plocke.

§ M a r i' a m p o l e, Suv. gub. In czion ctėjo isz Kauno 3 — ias pulkas Dono kareivių, kurs ant ilgesnio laiko ten bus paliktas. Kaune tas pulkas iszbuvęs apie 30 metų. Pelno duodavęs per metus miestui į 200.000 rublių. Pelnas tekdavo Kauno žydeliams. Dabar teks Mari'ampolės žydeliams. Nauda isz maskoliszkių

kareivių eina žydeliams, o lietuviams tik blėdis.

§ V i l n i ū j e, skurų dirbtuvėse Pavlovskio ir Hetzelio, keletas darbinikų vėl apsirgo sibyriszka pavietre. Užsikrėtė jie ta liga nuo skurų pastipusių ant tos ligos gyvulių.

§ K a u n o gubernėj valdžia vis didina skaitlių mokslainių. Apszvietimo ministerija iszdavė paliepinimą, kad szimet atidaryti 12 naujų mokslainių Kauno gubernėj, kol namai bus del anų įstatyti, paliepė namus del tų mokslavieczių nusamdyti.

§ S z v e n t ē n u o s e, Vilniaus gubernėj, tapo parengti del beturczių darbo namai. Draugystė užsimanti namų užveizda ir rėdu susideda vien tik isz maskolių; prieglaudą ras tuose namuose, be abejonės, ir daugiau-iau maskoliai, nors pinigai yra renkami po visą Lietuvą.

P e t e r b u r g o archeologiszki-me institute (apie senoviszkus daiktus) prasidėjo jau lekcijos; tarp jų bus skaitomos ir lekcijos apie senoviszkas lietuviskas liekanas, kurių skaitymu užsiims žinovas tų dūgtų, mokslinikas Goldschmid.

Kratos ir Aresztai.

K o n s t a n t i n a v e, Kauno gubernėj, 1 d. Lapkriczio urėdinikai suėme du žydeliu — Szolumą Grimbant isz Maudegolos ir Chaimų Gordon isz Keidainių — su lietuviszkomis (ir latviszkomis?) knigomis. Suimtos knigos, surisztos 7 pakuose, sverė apie 14 pudų. Ant pakų buvo paraszas — „S. K. Tilsit“. Suimti žydelliai pasakojo, kad jie buvo pasamdyti Keidainiuose, kad nuvežtu pakus į Vilkmergę. Žinią tą paēmėme isz „Lietuvos“.

P a k u o n i j e, Suv. gubenėj,

buvo krata pas kun. Szmulksztį. Iszkrėte net kunigo kiesznius. Iszkrėtę szepą žandarai liepė kunigui atidaryti paslėptą szėpoj vietą. Isz to visi mena, kad kunigą Szmulksztį žandarms apskundė kas toks, kurs gerai viską žinojo, bet kas isz ties apskudė, da lig sziol nėra tikros žinios. Nieko neradę paēmė maskoliai kunigo rasztus pamokslus ir iszvažiavo.

S i m n e, Suv. gub., vice-prokuratorius ir du žandarai krėte bukužę vieno žmogelio, kurs buvo užskųstas,

kaipo lietuvikų knygų prekėjas. Surtikę tą žmogelį ant kiemo žandarai klausė, ar jis turi lietuviskų knygų ir laikraszezių, o jis prisipažino, kad knygų turi, o laikraszezių neturys. Žandarai paėmė kelis szimtus knygelių visokio-italpos, keletą szaltinių ir daugelį szventų paveikslėlių. Pamt to žmogaus nepaėmė, tik suraszė protokolą, o protokole padėjo, kad žmogus pats užklausas pripažino.

N a u m i e s t i j e, naczelnikas Gorelov nuo pavargėlio, stovinczio palei pavieto biura, atėmė knygą — Simmano Daukanto Istouija, iszlupdamas jam ją isz rankos. Vadina tą pavargėlį Antanuka. Užklausis, kur knygą gavo, Antanukas atsakė, kad pirko ją nuo kokio ten žmogaus, apsiautusias maskoliszku szineliu. Sako bėdos jam nebuse.

V i l k l i a i, Kauno gub., 26 d. Liepos, dienoj Szv. Onos, kad žmonės buvo iszėję į bažnyzia ant atidų, Ragavos asesorius Ajepovas su urėdniku ir 10 deszimtinikų (szal-

tyszių) atvyko į Atlanczių sodzių ir iszkrėtė, jieszkodamas lietuviszkų knygų, namus keturių gaspadorių: Selvestro Kielos, Petro Ižėno, Balcziuno ir Budrio. Negalėdamas įeiti į vietas po užraktu, iszplėsšęs spynas krėtė. Surinkęs vias dvasizkos italpos knygas, nes kitokių, apart vieno seno numerio Apžvagos, nebuvę, iszvažiavo. Asesorius knygas perdavęs žandarų virszinikui ir suraszęs protokolą, o žmonės, pargrįžę isz bažnyzios ir pamatę, kad jų namai iszplėsšti, iszdraskyti, apskundė asesorių į sudą 1) už užpuolimą szventoje dienoje 2) už užpuolimą, gaspadoriams nebėsant namiej 3) už užpuolimą ant bailių vaikų ir senų bobų 4) už isilaužimą į vidų per užraktą, gaspadoriams nebėsant 5) už vagystę pinigų, nes Ižėnas pasigedo 15 rublių, o Balcziunas 63 rub. Žmonės skelbia, buk Atlantiszkius iskundęs buvęs ten mokintojas vaikų, lietuvis, judoszius.

Prusu Lietuva.

Rinkimai į Karalystės Seimą.

Rinkimai į karalystės seimą Prusų lietuviams szį kart nenusisekė. Isz lietuviszkųjų kandidatų neperėjo nė vienas. Visur Lietuvoj laimėjo vokiszkiejie konservatyvai, bet laimėjo vien tik per klastą. Painiojo rinkimus kaip įmanė, statydami ant kandidatų lietuviszkus iszgamas, kaip jau pereitame „Tėvynės“ numerije paminėjome. Nors lietuviszkiejie kandidatai į karalystės seimą neperėjo, tai vi-gi isz daugumo gautų balsų lietuviui džiaugiasi, ir turi didelę viltį ant ateitės. Neužmirszkime, kad vienas lietuvis, p. Smalakys sėdi ciccorystės seime, Vokietijoj.

Rinkimai, pagal korespondencija į „Vienybę“ iszpuolė teip: Szilokarcziamos ir Klaipėdos pavietuose lietuviszkas kandidatas p. J. Smalakys gavo 123 balsus (tenais liberalas Anker gavo 150, vokiszkas konservatyvas Krause — 205 ir iszgama lietuvis Butkeraitis — 211). Tilžės ir Pakalnės pavietuose Dr. Sauervainas gavo 169 balsus (tenais liberalas Buechleris gavo balsų 185, vok. konservatyvas Sanden — 302, o iszgama lietuvis, pravarde Kazokas, gavo 279).

Lietuviszkiejie balsai žymiai auga.

Likimas dr-o Bruožio.

Gumbinės gubernatorius, užklaustas apie dr-ą Bruožį, kuris buvo izmintingu daktaru ir geru lietuviu (žiu rėk pirmesnius NN. „Tėvynės“), pasakė, kad anas Vokietijos žemėj daktaru jau negali būti, jei norės daktarauti, tai turės prasitraukti iš Vokietijos. Szeip gyventi, jei norės, tai galės gyventi vakariniuose krasztuose Vaterlando, bet ne Lietuvoj. Teip pranesza „Vienybės“ korespondentas. Bet jei teip butu, tai pats vokiečiai parodytu, kad dr-ą

Bruožį laiko už sveiką žmogų, tik politikos delei persekioja, nes jei jis yra beprotis, tai ko vokiecziams bijotis daleist jam gyventi Lietuvos žemėj, beprocio nieks neklausys. Matyt, kad lietuvių agitacijos ir visus lietuviszkos partijos stengimus vokieczių valdzia laiko už beprotiszkus! O kad tokių įrankių griebiasi, tai matyt, kad ant geresnių nepasitiki. Bet tas daro didelę gėdą kulturiszcai Vokietijai.

Isz Szkotijos.

Lietuviska parapija yra susitvėrusi Uddingtone. Prie parapijos dabartiniame laike priguli apie 200 lietuvių. Gyvena jie Bolhwill Park, Wiew Park ir Tannagside.

Turi nedidelę savo bažnytėlę. Davažinėja pas juos kunigas Varnagiris išz Glasgow'o. 16 d. Spalių mėnesio, kaip paduoda „Lietuva“ vietinė-

je lietuviszkoje bažnyczoj likos' paszventintas paveikslas Panelės Szvencz. Auszros Vartų, tepliotas ant blėtos; ant paveikslo padėti du paraszai: „Pana Szvencziausia Auszros Vartų Vilniuje“ ir „Motina Dievo. priimkie po savo apgynimu lietuvius Szkotijoje bunanczius“.

Isz Latvijos.

R y g o s apskriczio sudas sudijo 16 latvių už pasiprieszinimą svietiszkoms ir dvasiszkoms valdzioms. Mat į Oppekakio parapiją dvasiszkoji valdzia paskyrė pastorių vokietį, latviai geidė latvio ir paskirtą jiems pastorių į banyczią neįleido.

Sudas išz tos 16, pasodino 12 ant mėnesio į kalėjimą, vieną ant 10 dienų, o 3 paleido.

R y g o j maskoliai rengia statyti pravoslaviską klosztorių, kurs platinu pravoslaviją tarp latvių liuteronų.

Isz Raszlevos.

M a s k o v s k i j a V i e d o m o s t i rašzo, kad lietuviszkiejie Žemaitijos kunigai draudžia vaikams mokslainėse melstis rusiszkai, kad mokina vaikus lietuviszkai tikėjimo dalykų ir szventos istorijos. Paduoda faktą (žinoma melagingą), buk koks ten Pranas Czepulis, įstojęs į Panemunės mokslainę, buvo kunigo izmestas už

durių už tai, kad norėjo mokintis istorijos rusiszkai, o kunigas vertė jį, kad mokintusi lietuviszkai. Beisogalos mokslainės vaikai patys prasę, kad kunigas izmokintu juos rusiszkai maldele už carą, ką kunigas teipgi nenorėjęs padaryti (tas, suprantamas daigtas, teipgi melagystė). Labjausiai atsižymėję kunigai Kurszė-

ny, Skandvilių, Titavėnų, Beisogalos. Besimeldžiant prieš ir po mokslo kunigai su vaikais niekad nesigrežią į kampa prie pravoslavizkos

ykonos. Teip fanatiškai kursto tas laikraštis pravoslavus prieš lietuviszkus katalikizskus kunigus.

P e t e r b u r s k i j a V i e d o m o s t i, rusizskas Peterburgo laikraštis, paskutiniuose savo numeriuose patalpino du stripsnius apie lietuvius: 1) Apie Prusų lietuvius, kuriame raszėjas, pasiremdamas ant daugumo balsų, atiduotu per szimetinius rinkimus vokizsko parlamento pasiuntinų už lietuviszkus kandidatus, parodo, kaip kyla terp mažo lietuvių skatliaus tautizska dvasia ir supratimas: skaitlius lietuviszkų balsų per 10 metų pasididino 70 kartų; tokiu pasidauginimu balsų negali pasigirti ne viena isz vokizskųjų partijų. 2) Apie lietuviszkus mokslinikus: vyskupą Baranaucką ir kunigą Jaunį, kuriuos, kaipo žinovus lietuviszkos

kalbos, ypacz gi di'alekto Rusizskos Lietuvos, stato augszciaus už visus kitus, koki ant tos dirvos iki sziol pasirodė. Ypacz augsztai stato darbą kunigo Jaunio, apie dvigubą lietuviszką akcentą, to, iszėmus senovės graikizską, nė viena isz Europos kalbų neturi. Darbą tą kunigo Jaunio rengiasi skaityti ant susirinkimo Peterburgo mokslų akademijos. Raszėjas minėto straipsnio sako, kad jeigu darbai tų mūsų mokslinikų ne užiėmė tokios kaipo priguli garbės terp viso svieto mokytų, tai vien todėl, kad jie apie savo isztyrimus raszė arba mažai svietai suprantamoj lietuviszkoj kalboj, arba talpino juos mažai iszsiplatinusiuose maskolizskuose iszleidimuose.

N o v o i e V r e m i a, rusizskas laikraštis, raszo apie Lietuvos bajorus teip:

Laiszkuose isz Lietuvos, spaudintuose „Ruski Trud“ – raszo „Novoje Vremia“ – randame paminėjimą apie visizską persikeitimą lenkizskos draugijos lietuviszkose gubernėse (laikraštis norėjo pasakyti „lietuviszkos bajorijos“).

Jie (lietuviszkiejie bajorai) energizkai pradeda kibti prie pramonės ir handolio arba prie ukės dvaruose. Su visomis savo pajiegomis, – turtu ir protu yra pasiszventę darbui. Delto tai geriausios aptiekos, puikiansi magazynai, nors ir Vilniuje, yra jų.

Vienas szlekta, iszsilavinęs, iszsimokino sziauczystės ir atidarė varstotą, ir jam gerai einasi. Kitas teip pat auksztesnės kilmės, iszsilavinęs, uždeda kraszte miesto farmą, o viduj miesto krautuvej del daržovės. Pagalios, bent ant 40 pardavyinių duonos patinkame vardą jų saviniko Antano grovo Tiszkevicziaus.

Žodziu, pametę puiknybę, dirba jie energizkai ant riziko. Regimai nyksta jų pasididziavimas, noras pasirodymo. „Senas tipas pasiputusio szlektelės – teip nepatiukantis maskoliui --- duoda vietą naujam“

Tai vis mat mus bajorai krato nuo savęs lenkiskas dulkes!

Naujos knygos

Dirva No. 4, kn 5 **Lietuviszkai--Trakizskos** stu-

dijos, Dro. Basanavičiaus, Spalių. 1898 m. Szitoje „Dirvos“ knigoje telpa moksliszki strapsniai apie giminystą senovės Trakų su lietuviais, teiposgi gincaizai autoriaus su darancziu jam užmetinėjimus Oboulaicziu. Apart tų yra dar teiposgi ne mažos vertės smulkesni rasztai, kurie jau seniaus buvo patilpę lietuviszkuose laikraszcziuose, kaip antai „Auszroje“ ir kituose. Raszyba vienog toli skiriasi nuo dabar kur nors lietuvių rasztuose vartojamos.

Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV szimtmetyj. Knīga I. Istoriszkas apsakymas Bernatawicziaus. Lietuviszškai iszguldė Andrius. Kasztais kun. A. M. Miluko. 1898 m. Shenandoah, Pa. Yra tai vertimas senos lenkiszkos apysakos iszlietuvių gyvenimo, bet lietuviszkoj kalboj jos iszleista tik I dalis. Žinoma, bus ji iszleista visa, iszleistojai ant tos dalies ne apsisotos. Nors apysakai galima užmesti lenkiszką dvasią, bet raszėjas lietuvių ir per daug ne skriaudžia. Lietuviszkas vertimas geras, apysaka paraszyta užimancziai, nusipirkęs ją nesigailės iszleistų pinigų, kadangi skaitydamas ramiai praleis liuosą nuo darbo laiką.

Lietuvos Darbinikas. Organas Lietuviszkos Soci'al-Demokratiszkos partijos Num. 2. Yra tai laikrasztis iszeinantis neperijodiszškai Zueriche, Szveicarijoj, dviejose kalbose: lenkiszškai ir lietuviszškai; lenkiszkoj kalboj tas pats numeris jau seniai iszėjo, lietuviszškai gi tik dabar pasirodė. Num. 2 telpa daug svarbių žinių apie darbinikus visokių užsiēmimų Lietuvoj, apie jų padėji-

Mainieris ir Leberys. Keturinedėldieniniai pasikalbėjimai mainierio su lėberiu. Su paveikslėliais. Paraszė T. Astramskas. Iszleista kasztais Minersvilleės Lietuvių. Spauستuvėje V. Stagaro, Shenandoah, Pa. 1898. Da patilpę czia paveikslėliai nekam tikę, ir be jų galma buvo apsieiti. Szitoje knigutėje autorius stengiasi iszrodyti vargingą Amerikoj lietuvių darbinikų padėjimą. Tas jam pasiseka, bet kur jis užgriebia ant prilyginimo kitus krasztus, palyginimai kaip kur parodyti netinkanti. Nežiurint vienog ant tų silpnybių, Amerikos lietuviams darbinikams knigutė ta yra naudinga, kadangi ji aiszksiai iszrodo svarbiausias kapitalistų skriaudas, ragina darbinikus prie vienybės, su kurios vien pagelba darbinikai gali iszkariauti geresnias sanlygas ir pagerinti savo buvį.

Abecela arba Pradže skaitimo ir raszimo del lietuviszku vaiku o ir del suaugusiu. Antras iszdavimas, didelei pagerintas. Sudėjo ir savo kasztu iszdave Dominikas T. Boezkauskas. Mahanoy City, Pa. 1898 m. Kad geriesnio elementoriaus niekas neparupina, tad Amerikos lietuviai perka ir szitą ir tai, stebetinas dalykas, tankiai ir del parapiinių mokslainių. Elementoriuje, kaip matot isz antgalvio, autorius neprisilai-ko jokios raszybos. Kur nekur padėti angli-szki žodziai, bet su klaidomis. Szeip barbarizmu elementoriuje pil-

Skaitlius sanariu.

Kuopos N		I-mo Skyriaus seni san.	I-n.o Skyria nauj.nuo 1898 m.	II-ro skyriaus san.	pagarbės san.	Suspen- duoty.
1	Edwardsville, Pa kuop	6	1	—	—	—
2	Forest City, Pa kuopa	36	7	—	—	15
3	Wanamie ir G. Lyon, Pa.	29	7	1	—	3
4	Elizabeth, N. J. kuopa	16	2	—	—	6
5	Plymouth, V M Vol.	7	—	—	—	—
6	Plymouth, Pa kuop.	36	3	—	1	8
7	Pittston, Pa kuop.	14	9	6	—	4
8	Cleveland O. kuop.	—	52	—	—	3
9	Cleveland, O S Jur.	—	—	—	—	—
10	Philadelphia, Pa kuop.	20	3	—	3	11
11	Waterbury, Conn kuop.	34	10	—	1	6
12	Shamokin, Pa kp	17	1	4	—	4
13	Baltimore Md kp	17	9	—	—	—
14	Pittsburgh, Pa kp	23	6	1	—	6
15	Chicago, Ill kp	19	8	—	—	—
16	Hazleton, Pa kp	7	1	—	—	2
17	Wilkes-Barre, Pa kp	25	2	4	—	3
19	Northampton, Mass kp.	17	5	—	1	2
20	Union, City, Conn kp	56	1	1	—	6
21	Detroit, Mich kp	29	4	—	—	—
22	Bridgeton, N. J. kuop.	5	1	—	—	2
23	Amsterdam, N Y kp	8	—	—	—	—
28	Luzerne Borough, Pa kp	23	1	—	—	—
29	Richmond, Va kp	2	—	—	—	1
30	Scranton, Pa kp	24	5	1	—	—
31	Mahanoy City, Pa	26	3	—	—	9
32	Athol Mass. kp	34	—	—	—	4
33	Ansonia, Conn kp	9	—	—	—	3
34	S. Boston Mass Vitauto	12	4	—	4	2
35	Pittsburgh, Pa Vitauto	13	4	3	—	3
36	Cincinnati, Oh S. Kaz	4	4	—	3	1
37	S Brooklyn N Y kp	5	—	—	—	1
38	Brooklyn, E D N Y kp	24	1	—	—	10
39	Mckees Roaks, Pa kuop.	14	22	—	—	—
40	Newark, N J kp.	13	—	—	—	3
41	Brighton, Mass S Juoz.	—	—	2	—	—
42	New York City, kp	—	—	—	—	—
43	Philadelphia, S Juoz	62	4	—	—	4
45	Homstead Pa S Juoz	17	—	—	—	—
46	Pittsburgh Pa S Juoz	18	5	1	—	—
49	Gilbretville, Mass.	—	5	—	—	—
50	Mahanoy Plane, Pa. kp.	12	—	—	—	1
51	Shenandoah Pa kp	9	10	2	1	3
52	Minersville, Pa kp	17	6	—	3	3
53	Terville, Conn kp	3	—	—	—	—
56	Traverse City, Mich	13	3	—	—	1
57	Broad Brook, Conn kp	3	1	—	2	—
58	Worcester, Mass kp	6	8	—	—	—
59	Mt Pleasant, Pa, kp	1	—	—	—	3

Kuopos
N

	I-mo Skyriaus seni sąn.	I-mo Skyriaus nauj, nuo 1898 m,	II-ro Skyriaus sąn,	pagarbės sąn,	Suspen- duoty.
60	S Boston, Mass kp.	5	2	—	—
61	Beavere Folls, Pa. kp	4	—	—	—
62	Pittston, Pa. Blaivystės	21	15	—	14
63	Cincinaty, Oh. kp.	4	8	—	—
64	Grand Rapids Mich kp.	—	4	—	11
65	Scranton, Pa. Liet. Sunų	—	40	—	—

LIETUVISZKAS

KESZ SZTORAS.

Valgomų ir kitokių gyvenimui reikalingų daigtų. Parduodam labai pigiai.

ant **419W. Main ulyczios,
Plymouth, Pa.**

Vyrai ir moterėlės! katrie gyvenat ap-
linkinėj arba katrie esate czion atvažiavę.
Atsilankykite, o užczėdysite savo graszj.

Valdytojas sztoro J. ŽUKAUCKAS.

Pardavėjas, A. MASLAUCKAS.

JURGIS REKUS ir KOMP:

užlaikom

GRABORYSTE.

Parsamdom „keridzius“, „bo-
ges“ ant laidotuvių, veseilijų,
kriksztynų. Atliekam viską
kuopigiausiai.

JURGIS REKUS & C o.

88 S. MEAD, str.

WILKES-BARRE, PA.

STEBUKLINGOS GYDUOLES!

Nuo kurių tukstancziai ligonių iszsigydo nuo visokių ligų, siusdami szir-
dingas padėkavones nuo savės ir žmonių už iszgydymą sekanczių ligų:

Plauczzių džiova, dusulys, gumbas, patrukimas, papuczukai, disenterija,
apmirimas, pažandės, puslės, karpos, strėnų skaudėjimas, gerklės liga, re-
matizmas, kaulų gėlimas, — skorbata, galvos užimą svaigulį, meszlingį, epi-
lepsy, perszalimą, kad dantis užlaikyt nuo puolimo in keletą minutų isz-
gydoma, skaudėjimas galvos, dieglių, slogos, užkurtimas ausų, už stojimas
vidurių, žaiduliai ir užsisenėjusios ronos, iszvarymas kirmelių vaikams ir
suaugusiems, užsikretimas visokių ligų ir t. t., del kožnos ligos yra gy-
duoles naudingiausios isz Europos ir visų krasztų Amerikoje, sutaisyta per
garsingiausius gydintojus ir naudojimos gydinycziose Europoje ir Amerikoje.
Taipos-gi turiu visokių gydomų szaknų, žiedų ir žolių, o ir stanauninko
(pamaczninkas) isz Europos užlaikau. Susipažinęs su visokioms kompani-
joms pigiau del savo tautieczzių galių parduot. Turiu gyduoles del slenkanc-
zių plaukų, visokių diržų ir daigtų reikalingų del sveikatos. Ne vienas
kurs yra patrotijęs viltį iszsigydinimo tai galit naudot isz virsz minėtu gy-
duolių, o nesigraudiusit niekados. Kieliaudamas po svieta su Dievo pagel-
ba daug patyriau praktiko ant ligonių ir tinkanczių gyduolių. Tukstancziai
ligonių iszgižo ir kožnas duoda tikrą paliudijimą. Turiu viltį, kad Lietu-
viai savo tautieczio ne paniekins: Norintiejie atsįszauktie pra-zau apraszit
ligą ir kaip sergate o dastosit gerą rodą su naudingoms tinkanczioms gy-
duolėms.

Gero velijantis visiems lietuviams jusų tikras viengentis,

J. M. BRUNDZA GYD. L.

MAHANAY CITY, PA.

SPAUSTUVE. „Sisiv. L. A.”

Žinot, broliai lietuviai, kad „Susivienijimas” turi savą spaus-
tuvę!

Taigi, jeigu kuriems reikia kokių plakatų, tikiety, bilų. Nori-
te atspaudinti konstitucijas, knygutes ar szejp kokį rasztą; atsiųs-
kite pas mus!

Padasysime pigiai, gražiai ir greit!

Pelnas nuo mus spaustuvės eina ant lietuystės reikalų.

Adresas: „S. L. A.” printing office.

1b 1053. Plpmouth, Pa.

W. SŁOMINSKA,

679 Milwaukee Avenue,

CHICAGO, ILL.

Mano Dirbtuve tapo

Apdowanota

DWIEMS MEDALIAIS

ant Kosciuszko Paro-
dos už rupestingą, tei-
singą ir artistizką isz-
dirbimą.

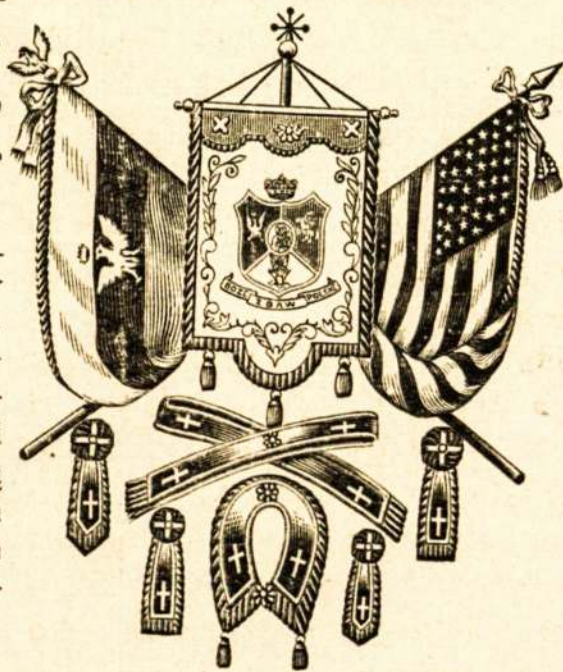

**KARUNŲ, SZARPU,
KUKARDŲ, ROZETŲ,
BERLŲ, MARSZAL-
KINIŲ LAZDŲ ir tt.**

Turiu už garbę apreikshti guo-
dotiniems Kunigams ir guodotin.
Draugystėms, kad asz dirbu wi-
sus augszeziaus paminėtus daig-
tus **Pigiausei, Teisingiausei**
ir Geriausei, nes per 30 metų
užsiimdama iszdirbimais įgijau
geriausę praktiką ir dėl to galiu
wiską padirbt pigiau ir geriau ne-
gu kiti fabrikai.

Su guodone

W. SŁOMINSKA, 679 MILWAUKEE AV., CHICAGO, ILL.

K. Radzevicius

Puikiausia visam Shenandoah'ij

RESTAURACIJA.

Tris syk ant dienos KARSZTI UŽKANDŽIAI, o teip vi-ada szalti dykai. Geriausi ir pigiausi PIETUS, viskas szviežia: CIGARAI pirmos klesos. Priegtam kožnas lietuvys ras SZIRDINGA RODA kiekvienam reikale. O ir PINIGUS MAINO ir siunczia į LIETUVA ir į kitas dalis svieto.

121 E. Centre str,

SHENANDOAH, PA.

Vienatinė Lietuviszka Aptieka!

TRAJANKA!

Lewis'o Lietuviszka Trajanka Privalo rasti kiekvie oj lietuviszkoj darbininko stu-
boj. Mus Trajanka yra svarbi naminė liek rsta, kurią Lietuviai jau per ilgus metus
yra vortoje ir daugumas žino jos vertę. Mus Trajanka susideda isz czystų žolių ir sėk-
lų, o prieg tam dailiuos blekiuuos baksukuos sudeta 50c. baksukas arba per į aztą 60c.

Mes prilaikom visokių naminų ir patentavų liekarstų bei visokių žolių ir šaknų
galima pas mus gaut. Liekar-tas siuncziam in vi-ur. Jeigu reikalauji ko nors, raszyk
pas mus, mes suteiksim jum broliszką rodą ir apturėsi greitą atsakymą. Mano adresas.

P. W. BIERSTEIN AND CO.
SHENANDOAH. PA.

ANTANAS A. JOCIS.

Office 1312 Filbert str,

Užsiima visokiomis civilnomis ir kriminaliszkomis provomis, visuose suduose.
Provas už suzeidima priesz kompanijas paima varyti už
dyka ir visuose miestuose. Parupina ukėsiszkas (citi-
zenship) popieras ir „Charters“ del draugyszių ir kliutų.
Iszdaro visokius dokumentus, paraszo aplikacijas arba praszy-
mus ir gromatas. Dalias, skolas atjieszko, parduoda ir
parandavoja namus ir iszrenka randas. Intraukia į apsaugojimo
kompanijas nuo ugnies ir gyvasties (fire and life insurance).

Taipogi iszsiunczia pinigų į visas svieto dalis greitai ir pigiai.

Privatiszkas gyvenimas --- 240 South Broad str., Philadelphia Pa.

Ukininkas!

Mėnesinis lietuviszkas laikrasztis.
paszvestas reikalams Lietuvos ukininkų.
Kasztuoja 4 markes. Ameri-
kkoj 1 dolerį.

Varpas!

Yra tai moksliszkas ir literatiszka-
laikrasztis, iszeinas Prusu Lietuvoj,
syki į du mėnesiu. Kasztuoja 4 mark.
Amerikkoj 1 dolerį

Norėdami gauti tuodu laikraszeius
raszykit ant adreso:

S LAPINAS
TILSIT.OSTPR.
GERMANY.

Tevynes Sargas,

Mėnesinis laikrasztis paskirtas
dvasiszksam ir medegiszksam Lie-
tuviių tautos užlaikymui per jos
apszvietimą, iszeina Tilžėje.

Amerikoje kasztuoja 1 dol.
su prisiuntimu. Raszykit pas:

HERRN SAUNUS,

TILSIT, Wasser str.

OSTPREUSSEN.